

náš vidiek

1-2/2017

štvrtročník
ročník XIV.

ČASOPIS VIDIECKEHO PARLAMENTU NA SLOVENSKU

VIDIECKY PARLAMENT
NA SLOVENSKU

- ◆ **Nové projekty na rozvoj vidieka**
- ◆ **Dedina roka 2017 a Najkrajší chotár**
- ◆ **Detský súbor Vartášik v Maďarsku**

a mnoho iného o aktivitách a vyhlídkach nášho vidieka

Obsah

- 4 Vidiecky parlament na Slovensku realizuje projekt – Zdvihnime príležitosť a podme
- 5 Pilotný projekt Partnerstvo financovaný z Operačného programu technická pomoc
- 8 Ako vnímame násilie? Sme spoločnosť bez násilia a diskriminácie?
- 10 Návrhy Vidieckeho parlamentu k zlepšeniu súčasnej situácii a stretnutie s pani ministerkou
- 11 Nepretržité služby a infraštruktúra na vidieku
- 13 Živnostenské spoločenstvo mesta Zvolen realizuje projekt – Živnostník alebo zamestnanec
- 14 Vidiecka žena roka „Líderka roka 2017“
- 15 Vlni VIPA SK vybral ako Líderku remeselníčku pani Máriu Mizerákovú
- 16 Vidiecky parlament na Slovensku je dlhoročným partnerom súťaže Dedina roka
- 18 17. ročník súťaže Najkrajší chotár
- 20 Furmanské preteky v Kováčovej už pätnásty raz
- 22 Vandrovalo vajce...
- 24 „Folklor bez hraníc“ Kultúrne stretnutia dolnozemskejších Slovákov
- 26 Vartášik
- 29 Nezabúdajme na prínos mliečnych výrobkov pre zdravie ľudí
- 32 Ovčiarska sezóna sa začala podujatím „Zo salaša do mesta“
- 34 Slovenskí ovčiari zožali uznanie na „Ovčáckom dni“ na Valašsku
- 35 Ako chrániť domácich chovateľov oviec a spracovateľov ovčieho mlieka
- 36 Nenechajme si znevažovať našu Bryndzu
- 38 8. ročník podujatia Deň turčianskeho vidieka 2017 sa blíži...
- 39 Snemovanie včelárov na Hornom Turci
- 41 Čo nové v Magna Via?
- 42 Hlavné problémové oblasti riadenia a čerpania fondov EÚ
- 43 Kam kráčaš, Agrokomplex?
- 45 Zmeňme ochranu prírody na udržateľnú
- 50 Získame 3 milióny na ovocie, zeleninu a mlieko na školách
- 51 Slovenskí spotrebiteľia dôverujú najviac domácim potravinám

náš vidiek

Ročník: XIV.

Číslo: 1-2/2017

ISSN: 1339-1542

Vydavateľ:
Občianske združenie
Vidiecky parlament na Slovensku
Kapitulská 13
974 01 Banská Bystrica
mobil: 0915 446 538
e-mail: vipa@vipa.sk
mbehanovska@stonline.sk
www.vipa.sk

Vychádza štvrťročne pre vnútornú potrebu organizácie. Nepredajné.

Náklad: 1000 ks

Uzavierka nasledujúceho čísla:
20. októbra 2017

Redakčná rada:
Ing. Mária Behanovská,
doc. Ing. Miroslav Habán, PhD,
Ing. Karol Herian, CSc

Grafická úprava a ilustrácie:
Ing. arch. Pavol Borodovčák

Tlačiareň:
Róbert Jurových – NIKARA, Krupina

Príspevky sú zverejňované tak, ako boli zaslané autormi a neprešli jazykovou úpravou.

Foto na titulnej strane obálky:
Detský súbor Vartášik z Krupiny v Maďarsku (Mária Behanovská)

Foto na zadnej strane obálky:
Pamiatky slovenského vidieka – kostol Nanebovzatia Panny Márie v Čiernom Balogu (Pavol Borodovčák)

Pozrime sa na život očami tých druhých a možno ho uvidíme inak.

Ani sme sa nenazdali a sme v druhej polovici roku 2017. Prinášame Vám zo života vipákov, rôzne informácie a zaujímavosti. Urobili sme kus práce.

V januári sme začali aktívnou účasťou na ITF Slovakiatoure, je najväčším veľtrhom cestovného ruchu na Slovensku, s nami a Naším vidiekom ste sa mohli stretnúť v stánkoch VUC.

Vo februári sme sa prezentovali na Národnej prezentácii umenia handicapovaných umelcov SR v priestoroch Galérie SPP v Bratislave.

V spolupráci s Považským osvetovým strediskom v Považskej Bystrici sme organizovali súťaž a 7. ročník celoslovenskej prehliadky výrobcov kraslíc, ktorá sa konala v marci až apríli v priestoroch Považského osvetového strediska v Považskej Bystrici.

Sme zapojení v medzinárodnom projekte Udržanie vidieckych služieb a infraštruktúry, ktorého súčasťou bol prieskum.

Spolupráca medzi Úniou Slovenských organizácií v Maďarsku a VIPA SK je veľmi živá. Cestovali sme s Vartášikom na Dolnú zem.

V mesiaci máj si na celom svete zainteresovaní odborníci na výživu, ale i laická verejnosť pripomínajú význam a prínos mlieka a mliečnych výrobkov pre zdravie ľudí oslavou „Svetového dňa mlieka“. Výzva VIPA SK k tomuto dňu obletela cele Slovensko.

O pracovnej mobilite na slovenskom vidieku som hovorila na seminári Kam kráčaš, agrokomplex? Programy slovenského vidieka, trendy ďalšieho vývoja v agrozozorze a na vidieku.

Je to veľmi prospešné, že ovčiari na celom Slovensku dodržiavajú svoje tradície a snažia sa propagovať svoje výrobky, salašnícku kultúru i ovčiarske tradície, sme už tradične prítomní na týchto podujatiach osobnosťou, členom predsedníctva VIPA SK Ing. Karolom Herianom, CSc., a viacerými našimi členmi a priaznivcami.

Absolvovali sme hodnotenie v súťaži Dedina roka, O najkrajší chotár.

Začínáme realizovať projekt – Zdvihnime príležitosť a podme. Projekt si dáva za cieľ zvýšiť zavedením záruky pre mladých nezamestnaných ľudí zamestnanosť, zamestnateľnosť a účasť mladých na trhu práce oprávnenej cieľovej skupiny.

Naše Slovensko je krásna krajina, plná šikovných ľudí, preto skúsme sa pozrieť očami tých druhých, čo venujú svoj čas, prácu, vedomosti, svoj celý život práci pre blaho nás všetkých.

Patrí im zato uznanie, vďaka a nezabudnime „Ži a nechaj žiť!“

Behanovská

EURÓPSKA ÚNIA

Európsky sociálny fond
Európsky fond
regionálneho rozvojaOPERAČNÝ
PROGRAM
ĽUDSKÉ
ZDROJE

IA MPSVR SR

VIDIECKY PARLAMENT
NA SLOVENSKU

Vidiecky parlament na Slovensku realizuje projekt – Zdvihnime príležitosť a podíme

Kód projektu v ITMS2014+ : 312021F467.

Výzva kód OP ĽZ DOP 2016/2.1.1/02 prioritnej osi **2. Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí**

2.1. Trvalo udržateľná integrácia mladých ľudí, najmä tých, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, na trh práce, vrátane mladých ľudí ohrozených sociálnym vylúčením a mladých ľudí z marginalizovaných komunít, vrátane vykonávania systému záruk.

2.1.1. Zavedením záruky pre mladých nezamestnaných ľudí (UoZ), ktorí patria k NEET, zvýšiť zamestnanosť, zamestnateľnosť a účasť mladých ľudí na trhu práce Operačného programu Ľudské zdroje

Miesto realizácie projektu: Krupina, Veľký Krtíš, Zvolen, Gelnica, Rožňava

Projekt si dáva za cieľ zvýšiť zavedením záruky pre mladých nezamestnaných ľudí zamestnanosť, zamestnateľnosť a účasť mladých na trhu práce oprávnenej cieľovej skupiny NEET do 25 (min. 3 mesiace evidovaný) a do 29 rokov (min. 6 mesiace evidovaný) vzdelávané v rámci projektu. Realizácia projektu sa uskutoční v okresoch, kde je miera nezamestnanosti dlhodobo cez 15% a kde mladí ľudia sú evidovaní na úradoch práce dlhodobo. V rámci hlavnej aktivity príprava na začatie podnikania a pomoc pri zamestnávaní mladých ľudí sa vzdelávanie, tvorba podnikateľského plánu pre samozamest-

nanie alebo tvorbu start-upov bude obsahovo prispôbovať potrebám regiónu v súlade s dokumentmi RIUS, ktoré budú podporované v rámci verejnej podpory. Praktická časť vzdelávania bude obsahovať aj kurzy BOZP a študijné cesty do inovatívnych podnikov mladých ľudí, start-upov. V rámci vzdelávania projektu rešpektuje jeho obsah kritériá udržateľného rozvoja miest, kde sú v rámci obsahu prednášaných modulov tiež zakomponované zásady využívania krajiny, adaptácia ku klimatickej klíme a sú akceptované sociálno-ekonomické situácie v mestách a obciach realizácie projektu.

Európska únia
Európsky fond regionálneho rozvojaÚrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

ING. MÁRIA BEHÁNOVSKÁ

Pilotný projekt Partnerstvo financovaný z Operačného programu technická pomoc

Prijímateľom je CKO (Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu). Partnerom zastrešujúcim expertov MNO je Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

PROJEKT PARTNERSTVO

– O ČO IDE?

Projekt má za cieľ posilniť spoluprácu medzi štátom a neštátnymi partnermi pri:

- Tvorbe výziev a národných projektov
- Zlepšení informovania a zvýšení transparentnosti
- Zlepšení monitorovania fondov EÚ

KTO PRACUJE NA AKTIVITÁCH PROJEKTU?

Expertný tím MNO

- Skupina vyše 20 expertov z mimovládnych neziskových organizácií
 - Skúsenosti z monitorovania fondov EÚ a verejnej kontroly
 - Skúsenosti z programovania fondov EÚ a tvorby operačných programov
 - Mandát komory MNO Rady vlády pre MNO
- Odborníci z CKO (odbor metodiky, odbor hodnotenia)**

Zodpovední za nastavenie "pravidiel hry" a s dlhodobými skúsenosťami s riadením fondov EÚ. Poli-

tická podpora Podpredsedu vlády SR Pellegriniho
Aktivita 1: Participatívna tvorba výziev

1.1 Prieskum doterajších skúseností a súčasného stavu participácie na tvorbe výziev

- Ako doteraz prebiehali a skončili pokusy o spoluprácu pri tvorbe výziev a národných projektov?
- Ako účasť neštátnych partnerov vnímajú ministerstvá?

1.2 Identifikácia príležitostí pre zlepšenie spolupráce a účasti

- Ktoré ministerstvá sú pripravené spolupracovať a na ktorých výzvach?
- Ako by mal proces spolupráce a zapojenia partnerov vyzeráť?
- Kde sú hranice pre spoluprácu a aké sú prekážky? Ako ich možno odstrániť a kto to môže urobiť?

Aktivita 2: Prístup k informáciám a zavádzanie komunikačných nástrojov vo vzťahu k verejnosti
2.1 Informačné prostredie fondov EÚ

- Kto a ako poskytuje aké informácie o fondoch EÚ na Slovensku?
- Sú kvalitné, zrozumiteľné a dostupné?
- Dostávajú možní prijímatelia a verejnosť dostatočné informácie a podporu, aby sa úspešne

uchádzali o fondy EÚ?

2.2 Informácie a verejná kontrola fondov EÚ

- Je možné dostať sa k dostatočným informáciám pre efektívnu verejnú kontrolu?
- Ako sú na tom informačné nástroje ITMS a IT systém Programu rozvoja vidieka?

2.3 Hodnotenie a výber projektov

- Je hodnotenie efektívne, transparentné a kvalitné?
- Je možné vytvoriť systém nezávislej kontroly?

2.4 Tréning práce s informačnými nástrojmi

Pripravíme a otestujeme nový tréning pre žurnalistov, aktivistov a iných, ktorí majú záujem o kontrolu fondov EÚ

Aktivita 3: Hodnotenie efektívnosti systému monitoringu EŠIF

3.1 Hodnotenie efektívnosti monitoringu EŠIF

- Je monitorovanie fondov EÚ efektívne alebo formálne?
- Ako vnímajú svoju úlohu a svoje možnosti členovia monitorovacích výborov?
- Je možnosť nastaviť systém inak? Lepšie?
- Je možnosť zaviesť dodatočné kompetencie pre členov výborov? Aké?

3.2 Súlad a vzájomné prepojenie operačných programov

- Sú programy, ktoré podporujú príbuzné témy prepojené? Vedia o sebe?
- Spolupracujú pri nastavovaní výziev a tvorby národných projektov?
- Informujú ministerstvá dostatočne záujemcov o komplexné projekty, o možnostiach podpory z viacerých programov a výziev?

OBSAHOVÉ TÉMY

Zameriavame sa na pre nás dôležité témy:

- Marginalizované rómske komunity, dlhodobá nezamestnanosť a sociálna inklúzia
- životné prostredie a udržateľný rozvoj, sociálna ekonomika, informácie a transparentnosť
- najmenej rozvinuté okresy

Hovoríme s úradmi, ktoré sú ochotné počúvať

- Vytvárame priestor pre partnerov
- Je možné sa zapojiť do našich prieskumov verejnej a odbornej mienky
- Je možné zúčastniť sa na nami organizovaných podujatiach a pracovných skupinách
- Je možné diskutovať s nami o skúsenostiach s fondami EÚ

SKUPINA VÝŠE 20 EXPERTOV Z MIMOVLÁDNYCH NEZISKOVÝCH ORGANIZÁCIÍ

Priezvisko, meno	Pozícia v projekte	Téma/aktivity	Monitorovací výbor	Afiliácia k MNO
Behanovská Mária	Expert	monitoring fondov, regionálne prostredie	Integrovaný regionálny OP, Národný monitorovací výbor, OP Technická pomoc	VIPA SK
Bernátová Magdaléna	Expert	regionálne prostredie, informačné prostredie		PZ-CEPA
Dobešová Marcela	Expert	monitoring fondov	OP Technická pomoc	Fórum života
Findra Tomáš	Expert	synergie medzi programami	—	CVNO
Havlíček Roman	Expert	monitoring fondov, regionálne prostredie	OP Integrovaná infraštruktúra	nezávislý
Holečko Imrich	Expert	MRK, DD nezamestnaní, monitoring fondov	OP Ľudské zdroje	Ľudia a perspektíva
Hudeková Zuzana	Expert	životné prostredie, participatívna tvorba výziev	—	Regionálne environmentálne centrum

Hullová Danica	Garant aktivity	monitoring fondov, synergie	OP Efektívna verejná správa, Národný monitorovací výbor	CVNO
Košťál Ctibor	Garant aktivity	informačné prostredie, transparentnosť, monitoring fondov EÚ	OP Výskum a inovácie	Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť
Lešínský Daniel	Expert	horizontálny princíp udržateľný rozvoj, monitoring fondov EÚ	Integrovaný regionálny OP, Program rozvoja vidieka	CEPTA
Mako Ivan	Expert	informačné prostredie, participatívna tvorba výziev	—	Združenie mladých Rómov
Měchura Milan	Expert	monitoring fondov	OP Ľudské zdroje	Národná rada občanov so zdravotným postihnutím
Meszáros Peter	Expert	participatívna tvorba výziev, monitoring fondov EÚ, synergie	OP Výskum a inovácie	Trilobit, nadácia Provida
Minarovičová Viera	Expert	participatívna tvorba výziev, životné prostredie	—	Slatinka
Mrázová Viera	Expert	MRK, DD nezamestnaní, monitoring fondov	Integrovaný regionálny OP	Jazmín
Paulíková Martina	Garant aktivity	životné prostredie, participatívna tvorba výziev, monitoring fondov EÚ		Slatinka
Prachárová Veronika	Expert	informačné prostredie, transparentnosť, MRK	—	Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť
Schulcz Andrej	Expert	monitoring fondov EÚ	OPLZ – komisia pre vzdelávanie	Rada mládeže Slovenska
Vážny Michal	Expert	štátna pomoc, synergie	—	Healthy life
Woleková Helena	Expert	MRK, DD nezamestnaní, sociálna inklúzia, monitoring fondov, synergie	OPLZ	Nadácia Socia
Zajac Marcel David	Expert	Monitoring fondov	OPEVS	Centrum pre filantropiu

Ako vnímame násilie? Sme spoločnosť bez násilia a diskriminácie?

V našej spoločnosti sme už akoby hluchí a slepí ku problémom násilia a nespravodlivosti a z nej prameniacej diskriminácie. Nedávno sme sa dozvedeli, že nie je doba riešiť problém násilia v Slovenskej republike ratifikáciou Istanbulskeho dohovoru. Istanburský dohovor by sa mal uplatniť na všetky formy násilia na ženách vrátane domáceho násilia, ktorému sú vystavené najmä ženy. Čl. 2 ods. 2 tohto dohovoru tiež podnecuje zmluvné strany, aby uplatňovali tento dohovor aj na domáce násilie na mužoch a deťoch. Je na krajinách, ktoré prijímú dohovor, aby sa rozhodli, či rozšíria pôsobnosť dohovoru na tieto obete. Istanburský dohovor jednoducho:

- uznáva, že násilie tvorí hlavnú prekážku pre dosiahnutie rovnosti medzi ženami a mužmi;
- uznáva, že ženy a dievčatá sú vystavené vyššiemu riziku rodovo podmieneného násilia ako muži;
- uznáva, že domáce násilie postihuje ženy disproportionalne, a že tiež muži môžu byť obeť domáceho násilia;
- uznáva, že deti sú tiež obeť domáceho násilia, ako aj svedkami násilia v rodine;

Jeho úlohou je tiež harmonizovať právne normy členských krajín Rady Európy (RE) a zabezpečiť tak ženám, dievčatám a ďalším skupinám ohrozených násilím užívanie rovnakej úrovne ochrany v celej Európe. Je postavený na štyroch pilieroch, tzv. 4 P: Prevention (Prevencia), Protection (Ochrana), Prosecution (Stíhanie), integrated Policies (Integrovaná politika), a v rámci každej z týchto oblastí prináša veľmi konkrétne opatrenia na zlepšenie ochrany žien, mužov a detí a ich rodín tak, aby mohli žiť svoj život slobodne, dôstojne a bez hrozby násilia. Zavedenie dohovoru do slovenskej realnej spoločnosti znamená vyrovnať sa aj s rodovou rovnosťou. A to je problém.

Preto by sme si mohli položiť otázku ako ďalej?

S násilím máme v SR problém (kampaň každá piata žena pocítila násilie) a nekonáme účinne a preventívne. Ak sa pozrieme na prípady násilia z minulého obdobia vidíme, že obeť násilia stále nemajú úplné práva na zadostučinenie. Veď máme v našom právnom systéme, aj v prípade dokázania viny stále možnosť dohody či podmienky pre páchateľov. Ale akú majú možnosť obeť násilia? V našej spoločnosti to berieme ako skutočnosť, proti ktorej málokto protestuje.

Ak v spoločnosti tolerujeme násilie tak potom sa aj naše justičné orgány správajú rovnako. To isté je pri nespravodlivosti. Ak je tomu tak, prečo sme prijímali v roku 2004 antidiskriminačný zákon? Doteraz naše súdy vyriešili len 3 prípady rasovej diskriminácie (týkajúcej sa Rómov). Z 30 prípadov diskriminácie, ktoré sa dostali od existencie zákona na súd bolo 21 zamietnutých. Ostatné prípady sa ťahajú na súdoch už viac ako 5-7 rokov. A ak sa aj obeť diskriminácie podarí uspieť môže sa organizácia alebo jednotlivec, ktorý diskriminoval znovu odvolať a obeť násilia sa nikdy nedočká ani len morálneho zadostučinenia.

Združenie lesníčiek aj z týchto dôvodov požiadalo v roku 2017 o podporu projektu Ministerstvo kultúry SR (MK SR), ktorý sa volá Ako vnímame násilie? Hlavným cieľom je eliminovať a predchádzať násiliu páchanému na ženách a v rodinách a na pracovisku tak, aby obeť a ohrozené osoby, znevýhodnené osoby nemuseli čeliť porušovaniu ich základných ľudských práv a mohli žiť svoj život bezpečne, slobodne, dôstojne a bez akéhokoľvek ohrozenia pomocou umeleckého vyjadrenia situácie znevýhodnených osôb. Hlavnou aktivitou projektu bude súťaž esejí k téme projektu a kultúrne aktivity spojené s predstavovaním výsledkov a besedami so znevýhodnenými osobami. Miesto realizácie projektu bude preto zamerané najmä na oslovenie škôl a MVO v najmenej rozvinutých

oblastiach Slovenska, kde nie je dobudovaná ani sociálna infraštruktúra pomoci takýmto obetiam.

Oslovením žiakov/študentov a ich chceme motivovať ich k hlbšiemu skúmaniu problémov násilia, diskriminácie, xenofóbie a iné v bežnom živote vyjadrovaním prostredníctvom esejí či iných literárnych textov. V rámci besied spojených s prezentáciou víťazných regionálnych a národných literárnych textov sa uskutočnia besedy k téme za účasti znevýhodnených občanov, predpokladáme najviac žien. Prítomných a ich prostredníctvom širokú verejnosť môžu ovplyvniť ich zážitky a všetky práce budeme tiež publikovať a aj medziregionálne.

Súťažné kategórie:

- žiaci základných škôl
- študenti stredných škôl

Prihlášku do súťaže budú môcť poslať: základné školy, stredné školy, komunitné centrá, detské domovy, reedukačné centrá, CVČ, základné umelecké školy, rodičia, neformálne skupiny mládeže...v regióne Levice, Spišské Tomášovce a Krupina.

Súťažiť budú o atraktívne ceny a každý účastník súťaže bude odmenený diplomom.

Hodnotenie bude uskutočnené na základe týchto atribútov esejí:

- Obsah zodpovedajúci téme a východiská zo situácie, poučenie
- Inovatívnosť a originalita nápadov
- Jasne a argumentačne podložené navrhované riešenia zmeny v prístupoch k znevýhodneným osobám
- Celistvé a vzájomne prepojené spracovanie eseje.

V prípade záujmu môže odborná porota zriadená na regionálnej a národnej úrovni uznaním odmeniť aj literárne texty ako básne, poviedky, eseje, úvahy...

Základné súťažné podmienky

- a) Každá žiacka súťažná práca musí obsahovať vysvetlenie o tom, ako práca súvisí s témou súťaže (tento vysvetľujúci text je zahrnutý vo formulári prihlášky)
- b) Jeden žiak autor, alebo jeden kolektív autorov môže do súťaže poslať najviac jednu prácu
- c) Počet žiackych / študentských prác, ktoré sú vedené jedným pedagógom, nie je limitovaný
- e) Maximálna veľkosť alebo rozsah súťažných prác nie sú stanovené

f) Pri každej žiackej súťažnej práci, ktorá vznikla pod vedením pedagóga, musí byť uvedený aj pedagóg (učiteľ / vychovávateľ / neformálny vedúci...), ktorý s autorom / kolektívom o téme diskutoval.

g) V prípade, že žiacka/študentská práca nevznikla pod vedením pedagóga, jeho údaje sa v prihláške nevypĺňajú.

h) Zaslaním prác autori súhlasia s ich zverejnením na internete, na výstavách a v propagačných, osvetových a informačných materiáloch a zároveň dávajú súhlas s ďalším nekomerčným použitím prác.

V súťaži plánujeme odmeniť najlepších pedagógov – vedúcich prác.

V rámci projektu sa uskutoční súťaž esejí k téme projektu. Vyhodnotenie súťaže bude v rámci zapojených škôl a víťazi postúpia do národnej prehliadky víťazov. Zmyslom súťaže je upriamiť pozornosť detí, mladých ľudí a ich pedagógov a prostredníctvom nich aj širokej verejnosti na vnímanie násilia, diskriminácie, xenofóbie a iné v riešení situácií bežného života. Ide o podporu výchovy k tolerancii, posilneniu sociálnej a rodinnej súdržnosti a rozvoja medzikultúrneho dialógu. Kultúrna aktivita vyhodnotenia súťaže sa bude konať s programom, ktorý si určia samotní pedagógovia škôl. V rámci akcie bude žiakom a študentom zorganizovaná beseda so znevýhodnenými osobami najmä násilím, diskrimináciou, vysvetlí sa rodová nerovnosť a pojmy ako solidarita a tolerancia. popri súťaži sa bude informovať aj prostredníctvom komunikačných systémov škôl, internátov, MVO v regióne o problematike.

V rámci projektu predpokladáme kultúrne aktivity kde budeme:

- komunikovať pojem násilie a jeho formy, právo na rovnaké zaobchádzanie ako pozitívny aspekt v protiklade s pojmom násilie
 - komunikovať pojem stereotyp a čo to znamená v praxi, na pracoviskách, v spoločenskom živote
 - zvýšiť povedomie širokej verejnosti o existujúcich problémoch súvisiacich s násilím, diskrimináciou,
 - porozumenie pojmov násilie a rozmanitosť, právo na rovnaké zaobchádzanie
- Vysvetľovacia kampaň na stretnutiach v regiónoch a celoštátnej úrovni bude zameraná tak, aby sa akceptovali:

- práva – zabezpečiť, aby ľudia poznali svoje základné práva na rovnoprávnosť a slobodu bez násilia, ako aj zmeniť negatívne postoje,
- zastúpenie – zvyšovať účasť občanov na všetkom, čo sa týka spoločnosti nevytváraním rizikových skupín,
- uznanie – oslava rozmanitosti,
- rešpektovanie – odstraňovanie stereotypov a predsudkov a násilia, ktoré ich často obklopuje.

Vyhodnotenie súťaže na národnej úrovni sa uskutočnilo dňa 13.10.2017 v Spišských Tomášovciach a bude spojené s kultúrnym programom, prezentáciou prác a besedou k téme násilia.

Projekt prebieha a je možné zapojiť sa do neho na tejto adrese združenia:

Združenie lesníčiek

Javorová 7

960 01 Zvolen

Návrhy na úrovni miest a obcí

- Vybudovať tzv. farmárske trhy, kde by bol možný predaj čerstvých, probiotických potravín najmä od domácich výrobcov. Zákazník by mal poznať meno výrobcu, zloženie výrobku, jeho trvanlivosť a možnosti využitia. Tieto výrobky by mali byť ekologického pôvodu, ničím nefalšované a možno i trochu drahšie ako potraviny z veľkoobchodných reťazcov, ktoré sú často falšované inými náhradkami a konzervačnými látkami.
- Na rozvoj domácej produkcie zdravých potravín veľmi prospešné sú rôzne miestne jarmoky, tradičné oslavy a príprava domácich špecialít. Tieto miestne slávnosti pritom podporujú i tradičné ľudové slávnosti, remeslá, ľudovú hudbu, kroje a pripomínajú všetky dobré tradičné jedlá.
- Usporiadanie besied vrátane filmových a dokumentárnych záberov o zdravej výžive, o možnostiach spracovania domácich potravinárskych prebytkov a o zdravom spôsobe života.

OZ Vidiecky parlament na Slovensku svojimi aktivitami pomáha oživovať vidiek svojimi tradičnými remeslami, poľnohospodárskou i potravinárskou výrobou a aj obnovou ľudových tradícií. Veľmi by sme uvítali, keby sa Vám – nám podarilo zlepšiť

súčasnú situáciu v poľnohospodárstve i v potravinárstve, aby sme neboli závislí na dovoze nekvalitných potravín, ale aby sme obnovili našu sebestačnosť a naše tradičné výrobky. To je predsa najlepšia perspektíva i do budúcnosti a aj istota pre celú našu spoločnosť

Vážená pani ministerka, veľmi si vážime Vašu osobnú snahu o zlepšenie situácie v oblasti poľnohospodárstva a výživy a veríme, že i naše pripomienky Vám pomôžu pri Vašej ďalšej práci.

Budeme radi, keď sa aj osobne dozvieme priamo od nás, na našich podujatiach, kde Vás srdečne pozývame:

- Agrokomplex 2017, pavilón M1 – stánok VIPA SK.
- Dni vidieka v Národnej rade 19. 9. 2017 – „Vidiek – zdroj inšpirácie“, kde Vás znova pozývame na otvorenie tohto už tradičného podujatia.
- Konferenciu „Ženy do voza aj do koča“ a vyhodnotenie súťaže Vidiecka žena roka – Líderka 2017 v Spišských Tomášovciach 13. 10. 2017

S pozdravom v mene predsedníctva

Ing. Mária Behanovská

Predseda OZ VIPA SK

Návrhy Vidieckeho parlamentu k zlepšeniu súčasnej situácii a stretnutie s pani ministerkou

OZ Vidiecky parlament má vo svojej náplni činnosti aj problematiku rozvoja vidieka vrátane úloh týkajúcich sa udržania vidieckeho charakteru, rozvoja poľnohospodárstva a aj zdravej výživy. Dlhodobo sledujeme doterajší vývoj a trápí aj nás situácia, do akej sme sa po našej „nežnej revolúcii“ dostali. Veľmi dobre isto viete, že sme stratili našu potravinovú sebestačnosť, že došlo k neúnosnému úbytku v rastlinnej i v živočíšnej výrobe a že to všetko má negatívny dopad na celú našu spoločnosť a aj samotný vidiek.

Veľmi dobre si uvedomujeme, že napraviť spomínané skutočnosti nie je ľahká úloha a bude to vyžadovať veľa trpezlivosti a úsilia na všetkých úsekoch riadenia našej spoločnosti. Na našich verejných Vidieckych fórach odznievajú viaceré návrhy na riešenie pomoci rozvoja vidieka. Dovoľte nám preto, aby sme aj Vás s týmito návrhmi mohli zoznámiť.

Návrh opatrení na úrovni ministerstva

- Vypracovať dlhodobú koncepciu rozvoja poľnohospodárstva a výživy minimálne na 20 rokov (táto koncepcia by sa nemala meniť každé funkčné obdobie),
- Systematicky robiť opatrenia na zabezpečenie potravinovej sebestačnosti,
- Zamedziť úbytok ornej pôdy na priemyslovú i rodinnú výstavbu, ktorá môže byť aj v hornatých, alebo neúrodných oblastiach,
- Obmedziť bujný administratívny aparát na podnikanie a výrobu potravín (znižovať počet kontrolných okresných orgánov),

- Podporiť súkromných podnikateľov a zvlášť mladých ľudí, ktorí budú pracovať v poľnohospodárstve a v potravinárstve tak, aby sa im to oplátilo a aby neboli radšej nezamestnaní,
- Zabezpečiť ochranu súkromného vlastníctva pred rozkrádaním.

Návrhy v oblasti vzdelávania a výchovy

- Na všetkých úrovniach školstva je potrebné zaradiť aj problematiku výživy a zdravia,
- Viac spopularizovať technológiu výroby zdravých potravín, zachovanie čerstvosti a kvality,
- Zvýšiť propagáciu zdravých potravín vrátane mliečnych výrobkov všetkými dostupnými spôsobmi – besedy, súťaže a nástenky o výžive...
- Učiť mladých ľudí mať vzťah k prírode, zvieratám a k pôde, napr. vybudovať si vlastné mini záhradky, malý chov zvierat a pod..
- Dozrieť na školské stravovanie tak, aby tam boli najmä zdravé, čerstvé probiotické výrobky a v bufetoch aby sa nepodávali nezdravé nápoje a iba sladkosti.

Nepretržité služby a infraštruktúra na vidieku

Dovoľte, aby sme Vás informovali o aktivitách VIPA SK v medzinárodnom projekte Udržanie vidieckych služieb a infraštruktúry, ktorého súčasťou bol prieskum pre nás, ktorí žijeme, pracujeme na vidieku a pre vidiek, vo vidieckych komunitách, mestách do 10 000 obyvateľov. Výsledky prieskumu budú predkladané na rokovaní predsedníctva Európskeho vidieckeho parlamentu (EVP). Čo nám pomôže presadzovať potreby slovenského vidieka na európskej úrovni. Vyberám zo správy k prieskumu:

Dotazníky máme vyplnené z trenčianskeho, žilinského, nitrianskeho, banskobystrického, prešovského a košického kraja. Celkovo zapojených 86 respondentov, 47 vyplnených dotazníkov na osobných stretnutiach a na workshope v Spišských Tomášovciach, 39 zaslaných elektronicky

INFRAŠTRUKTÚRA

Ktoré z nasledujúcich infraštruktúr sú dôležité pre váš vidiek? Prosím, zoradte podľa dôležitosti.

Dodávka pitnej vody 100%

Dodávky závlahovej vody 72%

Dodávka elektrickej energie 62%

Kanalizácia 54%
Verejné osvetlenie 69%
Cesty 60%
Doprava 57%
Chodníky 70%
Široké pásmo a telekomunikácie 63,5%
Ekonomická infraštruktúra na vidieku 77,8%

SLUŽBY NA VIDIEKU

Vzdelávacie zariadenia – jasle, škôlka 85 %
Vzdelávacie zariadenia – základné školy a SŠ 79,8 %
Vzdelávacie zariadenia – vyššie vzdelanie a univerzita 73 %
Zdravie – lekári a nemocnice 63,8 %
Obchody 86,5 %
Soc. starostlivosť 58,8 %
Zubári 57,9 %
Služby pre mladých 62,1 %
Banky a finančné služby 57,9 %
Veterinári 56,3 %
Knižnice 61,3 %
Priestor pre stretnutia 89 %

Sú vo všeobecnosti služby rovnako rozložené, nepretržité a dostupné vo vašich vidieckych komunitách?

31 respondentov odpovedalo áno
48 respondentov odpovedalo nie
7 respondentov neodpovedalo

Co-funded by the
Europe for Citizens Programme
of the European Union

Under the auspices of
the Secretary General of
the Council of Europe,
Mr Thorbjørn Jagland

Kde sú bežné služby v rámci priestoru osídlenia umiestnené?

41 respondentov odpovedalo, že v centre
45 respondentov odpovedalo, že mimo
Aký hlavný faktor brzdí alebo ohrozuje v budúcnosti služby na vidieku a infraštruktúru?
38 respondentov odpovedalo, že financie
32 respondentov odpovedalo, že vyludňovanie vidieka, odchod za prácou
16 respondentov neodpovedalo

Aký hlavný faktor pomáha pri poskytovaní, použiteľnosti a zlepšení služieb a infraštruktúry na vidieku

Poloha obce – blízkosť mesta, pracovné príležitosti, tlak obyvateľov na samosprávu, kvalitné vedenie obce – starosta – poslanci, pracovné príležitosti, vytváranie podmienok pre mladých, dotácie zo štátu, eurofondy, aktívny občania, občianske združenia, cestovný ruch

VIDIECKY PARLAMENT
NA SLOVENSKU

EURÓPSKA ÚNIA

Európsky sociálny fond
Európsky fond
regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ
PROGRAM
ĽUDSKÉ
ZDROJE

IA MPSVR SR

Živnostenské spoločenstvo mesta Zvolen realizuje projekt – Živnostník alebo zamestnanec

Kód projektu v ITMS2014+ : 312021F465

Výzva kód OP ĽZ DOP 2016/2.1.1/02, prioritnej osi **2. Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí**

2.1. Trvalo udržateľná integrácia mladých ľudí, najmä tých, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, na trh práce, vrátane mladých ľudí ohrozených sociálnym vylúčením a mladých ľudí z marginalizovaných komunít, vrátane vykonávania systému záruk pre mladých ľudí

2.1.1. Zavedením záruky pre mladých nezamestnaných ľudí (UoZ), ktorí patria k NEET, zvýšiť zamestnanosť, zamestnateľnosť a účasť mladých ľudí na trhu práce Operačného programu Ľudské zdroje

Miesto realizácie projektu: okresy Detva, Krupina, Lučenec, Zvolen

Projekt si dáva za cieľ zvýšiť zamestnanosť, zamestnateľnosť a účasť mladých na trhu práce oprávnenej cieľovej skupiny NEET do 25 minimálne 3 mesiace evidovaných a do 29 rokov minimálne 6 mesiace evidovaných na príslušnom úrade práce, vzdelávaných v rámci projektu. Realizácia projektu sa uskutoční v okresoch, kde je miera nezamestnanosti dlhodobá od 8 do 15%. V rámci hlavnej aktivity príprava na začatie podnikania a pomoc pri zamestnávaní mladých

ľudí sa vzdelávanie, praktická časť prípravy a tvorba podnikateľského plánu pre samozamestnanie alebo tvorbu start-upu bude obsahovo prispôbovať potrebám regiónu v súlade s dokumentmi RIUS, ktoré budú podporované v rámci verejnej podpory. Projekt sa uskutoční v okresoch Zvolen, Detva, Krupina a Lučenec. V rámci projektu sa uzatvorí partnerská spolupráca s príslušnými samosprávami k naplneniu cieľov udržateľného rozvoja miest a obcí.

Vidiecky parlament na Slovensku s partnermi súťaže a pod záštitou europoslankyne Jany Žitňanskej, vyhlasujú 16. ročník súťaže

Vidiecka žena roka „Líderka roka 2017“

Od roku 1997 sa každoročne pod záštitou Nadácie „World Women Summit Foundation“ konajú rôzne aktivity, podujatia zamerané na posilnenie postavenia a vzdelania vidieckych žien a pokračujú vo svojom neutíchajúcom úsilí o zlepšenie kvality života žien v komunitách po celom svete. Vo väčšine krajín sveta prevládajú početne ženy nad mužmi (55 %), v necelej tretine krajín, najmä v rozvojových, prevládajú muži nad ženami, v ostatných krajinách je ich pomer vyrovnaný. V krajinách Európskej únie na 100 mužov pripadá 104,8 žien, v Slovenskej republike 105,4 žien. Ženy tvoria 51,3 % obyvateľstva Slovenskej republiky.

Aj preto chceme v rámci osláv Svetového dňa vidieckych žien, t.j. 15. októbra, aspoň touto formou (vyhlásením víťaziek súťaže) odmeniť, morálne oceniť a podporiť vidiecke ženy – líderky a upozorniť na ich výnimočnosť.

Do súťaže „Líderka roka 2017“ môže byť nominovaná žena, ktorá svoj voľný čas venuje aktivitám v rôznych oblastiach verejného života a vo svojej komunite – obci, časti obce, mikroregiónu, v zastupiteľstve je uznávanou osobnosťou – „líderkou“.

Kategórie, v rámci ktorých môžete nominovať ženy všetkých národností a menšín žijúcich na území Slovenska:

žena – aktivistka: pôsobiaca v 3. sektore (miestna organizácia, združenie, klub, a i.)

žena – politička: pôsobiaca v miestnej politike (starostka, členka miestneho zastupiteľstva)

žena – podnikateľka: svoje podnikateľské aktivity realizuje na vidieku, sprostredkúva zamestnanie, vytvára pracovné príležitosti, zviditeľňuje obec a prepája komunitný rozvoj s ekonomickým rozvojom, podniká na vidieku

žena – remeselníčka: ovláda remeslo a odovzdáva ho mladej generácii

Nominácie posielajte **do 30. septembra 2017** na adresu:
OZ VIPA SK, Kapitulská č.13, Banská Bystrica,
e-mailom: mbehanovska@stonline.sk, 0915 446 538.

Ing. Mária Behanovská
predsedníčka
VIPA SK

Vlaní VIPA SK vybral ako Líderku remeselníčku pani Máriu Mizerákovú

Účasť Líderky Slovenska roku 2016, Márie Mizerákovovej, ktorá sa zúčastnila na týchto podujatiach:

26.1. – 29.1.2017 Veľtrh cestovného ruchu ITF Slovakotour v Bratislave, 18.1.2017 Trenčín burza, 25.2.2017 Nitra- fašiangový jarmok, 1.4.2017 Dolné Srnie – jarmok, 2.4. Prašice – jarmok, 8.-9.4.2017 Jarmok v Rakúsku, 15.4.2017 Veľkonočné trhy – Piešťany, 29.4.2017 Topľčiansky remeselnícky jarmok, 3.5.2017 Púchov – remeselný jarmok, 6.5.2017 Lubina – varenie jedál starých materí, 10.5.2017 Folklorne slávnosti – Mníchova Lehota, 19.5.-21.5.2017 Piešťany – jarmok remeselníkov, 16.,17.,18.6.2017 Folklorne slávnosti na Myjave, mestečko MY a VY – varenie jedál starých materí, 8. a 9.7.2017 Podhajska – remeselnícky jarmok, 15. a 16.7.2017 Folklorne slávnosti Starý Hrozenkov.

Vidiecky parlament na Slovensku je dlhoročným partnerom súťaže Dedina roka

O titul Dedina roka v roku 2017 zabojovalo 20 obcí

Súťaž Dedina roka vstúpila do svojho 9. ročníka s 20 prihlásenými obcami, ktoré si zmerali sily v prezentácii výsledkov dosiahnutých pri ich obnove a rozvoji. Do súťaže sa prihlásili obce zo siedmich krajov Slovenska: Bátovce, Blatnica, Brežany, Čirč, Horný Tisovník, Hul, Hronsek, Miklušovce, Nižná Voľa, Nižný Hrušov, Oravská Polhora, Pohorelá, Poráč, Santovka, Snežnica, Spišské Tomášovce, Veľká Lehota, Vinné, Zemné a Župčany.

Komisia v obci Snežnica

Súťažiaci obce predstavili úspešné postupy pri obnove vidieka, zlepšovaní kvality životného prostredia a rozvoji našich dedín na národnej aj medzinárodnej úrovni. Súperil i o prestížny titul Dedina roka 2017, ocenenia v siedmich zaujímavých kategóriách a právo reprezentovať Slovenskú republiku v súťaži o Európsku cenu obnovy dediny, ktorú vyhlasuje Európske pracovné spoločenstvo pre rozvoj vidieka a obnovu dediny so sídlom vo Viedni.

„Národná hodnotiaci komisia, ktorá prihlásené obce navštívila počas mája a júna 2017, ich hodnoti-

la podľa jednotlivých okruhov súťažných kategórií. Zameriavala sa najmä na ich hospodárenie, programovanie a plánovanie, vytváranie podmienok pre rozvoj podnikania, racionálne využívanie prírodných zdrojov, vzhľad obcí, starostlivosť o hmotné aj nehmotné dedičstvo, schopnosť vytvárania partnerstiev, využitie možností cestovného ruchu, atraktivít, ale aj na aktivity starostlivosti o životné prostredie a krajinu. Po ukončení hodnotenia v obciach komisia určí celkové víťaza, ktorý získa titul Dedina roka 2017 a právo zabojsť o Európsku cenu obnovy dediny. Oficiálne vyhlásenie výsledkov sa uskutoční v auguste 2017“. Súčasťou súťaže bolo internetové hlasovanie verejnosti na webovej

Prezentácia obce Oravská Polhora

Architektúra v obci Snežnica

stránke www.e-obce.sk. Súťaž Dedina roka 2017 bola vyhlásená 21. marca 2017. Jej vyhlasovateľmi sú Ministerstvo životného prostredia SR, Slovenská agentúra životného prostredia, Spolok pre obnovu dediny a Združenie miest a obcí Slovenska. Záštitu nad súťažou prevzal minister životného prostredia SR, pán László Sólymos. Generálnym partnerom súťaže je COOP Jednota Slovensko, spotrebné družstvo. Podrobnejšie informácie o Dedine roka 2017 sú zverejnené na webovej stránke www.obnovadediny.sk.

Práce na hrade Vinné

Vyhlasovatelia: Ministerstvo životného prostredia SR, Slovenská agentúra životného prostredia, Spolok pre obnovu dediny, Združenie miest a obcí Slovenska.

Generálny partner: COOP Jednota Slovensko, spotrebné družstvo

Partnerské organizácie: Ministerstvo dopravy a výstavby SR, Agentúra pre rozvoj vidieka, Národné osvetové centrum, Spoločnosť pre záhradnú a krajinnú tvorbu, Vidiecky parlament na Slovensku

Detské ihrisko v Miklušovciach

Predsiedníčka VIPA SK sa zúčastnila hodnotenia v 15 obciach zapojených do súťaže, boli to obce:

Blatnica, Brežany, Čirč, Horný Tisovník, Hronsek, Miklušovce, Nižná Voľa, Nižný Hrušov, Oravská Polhora, Pohorelá, Poráč, Snežnica, Spišské Tomášovce, Vinné a Župčany.

17. ročník súťaže Najkrajší chotár

Do súťaže sa mohli zapojiť fyzické aj právnické osoby podnikajúce v poľnohospodárskej prvovýrobe na území Slovenskej republiky.

Vyhlasovateľom súťaže je Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR v spolupráci s Klubom poľnohospodárskych novinárov Slovenska a Slovenskou poľnohospodárskou a potravinárskou komorou. Členmi hodnotiacej komisie sú zástupcovia Agroinštitútu Nitra, štátny podnik, Slovenskej poľnohospodárskej univerzity, Vidieckeho parlamentu na Slovensku, Slovenskej agentúry životného prostredia.

Podľa zoznamu prihlásených firiem do tohto-ročného ročníka hneď bolo zrejme, že súťaž bude patriť k jedným z najvyrovnannejších z hľadiska hodnotiacich kritérií.

Cieľom súťaže je upevniť multifunkčnú úlohu slovenského poľnohospodárstva a prispieť k tvorbe a ochrane životného prostredia na vidieku, pri udržiavaní intenzity poľnohospodárskej výroby a uplatňovaní politiky rozvoja vidieka.

Predajňa K. Kissovej v Želiezovciach

Odborná komisia hodnotila v dvoch kategóriách – malé farmy (do 500 ha) a veľké farmy (od 500 ha). Členovia hodnotiacej komisie počas štyroch týždňov obchádzali a hodnotili 13 chotárov poľnohospodárskych firiem v rôznych regiónoch Slovenska: Podunajsko, Trnavsko, Považie, Záhorie, Podtatranská oblasť, Zamagurie, Gemer a Tokaj.

J & J Ostrožovič vo Veľkej Trni

Komisia v chotári Gernerprodukt Valice, OVD

I keď ocenenie Najkrajší chotár roka 2017 môžu získať v každej kategórii len jedna firma. Je úžasné vidieť aké krásne je Slovensko, koľko máme šikovných a pracovitých ľudí, ktorým záleží na krajine, ktorí chcú zanechať niečo dobré, viditeľné a pozitívne aj pre nasledujúce generácie.

Komisia v chotári Liptovská Teplička

Furmanské preteky v Kováčovej už pätnásty raz

V Kováčovej, kam sme zavítali poslednú sobotu mája 2017 považujú obyvatelia obce, aj prechodne bývajúci – ako pacienti Národného rehabilitačného centra, či Liečebného ústavu Marína za sviatok. Nepochybne ho majú v oblúbe, aj deti, lebo: koníky ...

Človek sa na určitom stupni vývoja začal priateľiť so skroteným koňom, keď spoznal, akým môže byť tento živý tvor pre neho dobrodom. Tým čím je v subtropických pásmach osol, alebo slon, v našich končinách slúži človeku odpradáva svojou silou. Postupne sa stával takým neodmysliteľným pomocníkom, že sa stal až fyzikálnou jednotkou „hp“, čiže konskou silou. Až v modernej dobe ho z tejto funkcie odsunul kilowatt, „kW“.

Verný kôň doslova povahovo splynie so svojim opatrovateľom. Vďaka nemu sa jeho gazda v priebehu roka dokáže meniť na tri ľudské bytosti:

Na jar pri zakladaní úrody je z gazdu **rataj**, v jeseni **oráč**, a v zime lesný robotník – **furman**. Mať dobrého koňa je pýchou každého koniara. Niekoľko vie oceniť rýchlosť, iný obratnosť, ďalší, pravdaže, silu. V priebehu storočí boli vyšľachtené dostihové, klusácke, či ťažné kone. Furmančina s ťažnými koňmi je ťažká práca. Konské dostihy sú hľadám atraktívnejšie (lotérie, dámske klobúky, jednoducho, šou ...) Priblížme si organizovanie furmanských súťaží, ktoré organizujú na Slovensku dva spolky: Zväz chovateľov koní na Slovensku (ZCHK) a Asociácia furmanov Slovenska (AFuS). Oba spolky nažívajú vo vzájomnej zhode. „AFuS je nestranná, záujmová organizácia. Združuje členov v oblasti športu, cestovného ruchu, turistiky, telesnej výchovy. Vytvára podmienky pre súťaže furmanských záprahov to znamená furmanov, ich pomocníkov s ich koňmi z rovnomených obecných a mestských organizácií po celom Slovensku. Nad ich regulárnosťou bdejú certifikovaní rozhodcovia. Asociácia môže mať presah aj mimo Slovenska. Sprostredkúva účasť najzdatnejších furmanov so svojimi koňmi aj na

súťažiach obdobného zamerania v zahraničí, uvádza sa v stanovách. Preteky v Kováčovej sa konali pod kuratelou AFuS. Prišlo sem 13 súťažných párov.

Zápolenie furmanov je vlastne divadelná hra o boji človeka s prírodou, v súhre s empatickými pomocníkmi – koňmi. Divadlo sa uskutočňuje na rovných lúčach v chotári danej obce pri čom štyri súťažné disciplíny obsahujú: slalom cez prekážky, rýchlosť (záprahy vozov s nákladom), práca s klátom (presnosť), skúška sily konského páru, zvaná aj „kráľovská disciplína“. Závodisko sa predsa len nedá celkom spodobniť s lesom, kde je práca neporovnateľne zložitejšia, ba priam život ohrozujúca. Preteky sú svojim spôsobom prípravou – tréningom na ochranu zdravia robotníkov v lese, kde bývajú podmienky často nemilosrdné. Takéto predstave-

foto Ján Plachý – Ján Siman, spíker na kováčovských furmanských pretekoch

foto Ján Dobrotka – Hričovské Podhradie

nie je vlastne koridou na slovenský spôsob, preto sú vždy lákadlom veľkého počtu návštevníkov. Na Kováčovej ich býva, podobne, ako v tomto ročníku okolo osemsto.

Furmančenie v reálnych i pretekárskych podmienkach je nevyhnutne tímová činnosť. Práca v hore, kde na Vás číha nebezpečenstvo z každej strany, si vyžaduje párovú spoluprácu: dvaja furmani, dva kone. Príprava súťaže sa rovnako nezaobíde bez tímu viacerých ľudí, prinajmenšom dvoch. Takúto dvojicu tvoria nerozlúční priatelia domáci Jozef Puškár a Peter Šetka zo sielnickej organizácie (obec štyri kilometre vzdialenej od Kováčovej) kde sa tiež organizuje furmanský pretek. Na pretekoch sú niektoré sympatické osobitosti: .Napríklad pohonič smie použiť bič, len v najnutnejších prípadoch alebo taká, že na pretekoch môže za určitých okolností pomôcť aj jeho súper. (Podobne bolo tomu aj v Kováčovej, pri disciplíne „presnosť“ keď ako pomocný kočiš pre furmana Jozefa Bajnoka z obce Baďan vystúpil Ján Francisti mladší furman

z Krupiny. Hlasateľ rozhlasu Ján Siman charakterizoval túto výpomoc: „*je to niečo také, ako keby na hokeji prehrávajúcemu mužstvu požičal súper svojho brankára ...*“

VÝSLEDKY VÍŤAZOV

Prvé miesta v jednotlivých disciplínach Zo súťaže v Kováčovej, dňa 27. mája 2017:

slalom cez prekážky

Tibor Tóth – Kollárovo;

rýchlostná – záprahy dvojice (súbežný štart)

Jan Frantisty st. Krupina;

práca s klátom

Dobrotka Ján Hričovské Podhradie;

silová v páre

Pavol Kitaš Golanovo

Vandrovalo vajce...

Občianske združenie Vidiecky parlament na Slovensku v spolupráci s Považským osvetovým strediskom v Považskej Bystrici v tomto roku vyhlásilo 7. ročník celoslovenskej prehliadky výrobcov kraslíc, ktorá sa konala v dňoch od 28.marca 2017 do 27.apríla.2017 v priestoroch Považského osvetového strediska v Považskej Bystrici

Krasličiarica Ľudmila Bátorová predstavila svoju zbierku kraslíc z troch svetadielov už siedmikrát. Návštevníci si mali možnosť okrem kraslíc zo Slovenska pozrieť kraslice z Fínska, Ruska, Ukrajiny, Maďarska, Nemecka, Izraela, Turecka a ďalších krajín. Zdobeniu kraslíc sa venuje viac ako dvadsať rokov a ovláda rôzne techniky zdobení. Využíva kraslice slepačie, husacie ale aj veľké pštrosie.

Klub paličkovanej čipky, ktorý pracuje pri Považskom osvetovom stredisku predstavil práce svojich členiek –Aleny Vávrovej, vedúcej klubu a členiek Anny Rendekovej, Jany Dubcovej, Jany Šefarovej a Zuzany Sádeckej.

Súčasťou výstavy bolo aj hodnotenie kraslíc, ktoré boli vyhlásené v súťaži Vandrovalo vajce vyhlásenej Vidieckym parlamentom na Slovensku.

Súťažné kraslice
.....

Vystaveným 17 kolekciám kraslíc zdobených rôznorodými technikami svoje hlasy dávali návštevníci výstavy. Po sčítaní hlasovacích lístkov zástupcami Vidieckeho parlamentu na Slovensku, Hornonitrianskeho múzea v Prievidzi a Považského osvetového strediska v Považskej Bystrici získali:

- 1. miesto:** Gabriela Krčmáriková – Považská Bystrica
 - 2. miesto:** Soňa Košarová – Trebišov
 - 3. miesto:** Daniela Miková – Považská Bystrica.
- Cenu za kolekciu kraslíc – Eva Trnková zo Bziniec pod Javorinou.

„Folklór bez hraníc“ Kultúrne stretnutia dolnozemských Slovákov

Spolupráca našich partnerských organizácií medzi Úniou Slovenských organizácií v Maďarsku a Vidieckym parlamentom na Slovensku je veľmi živá. Funguje celé roky.

Svedčí o tom ďalšia veľmi vydarená návšteva v dňoch 21.-23. apríla 2017 na Dolnej zemi. Návšteva sa mohla uskutočniť aj vďaka podpore pána primátora Krupiny R. Vazana, ktorému patrí vďaka za všetkých Vartášikovcov.

Chcem sa tiež poďakovať predsedovi Františkovi Zelmanovi a podpredsedovi Matejovi Kešiarovi z Únie Slovenských organizácií v Maďarsku za pozvanie a možnosť prezentovať folklór z Hontu. Riaditeľkám základných škôl v Sarvaši a Slovenskom Komloši, pánovi Petrovi Kunovacovi, Hajnalke

Detský folklórny súbor Vartášik spoznáva históriu v Sarvaši

Vystúpenie Vartášika v programe Dolnozemských Slovákov

Krajcovicovej riaditeľke Domu slovenskej kultúry v Békéscsabe, Čabianskej organizácii Slovákov a ostatným ľuďom, ktorí sa nám venovali a zanechali v našich deťoch nezabudnuteľné zážitky.

Náš pobyt v Maďarsku bol naplánovaný do najmenších detailov. V Sarvaši nás čakal Pavol Kunovac, ktorý sa nám venoval. Chvilu v meste a hlavne prehliadka Slovenskej základnej školy v Sarvaši bola pre naše deti obrovským zážitkom. Pani riaditeľka so svojimi pedagógmi nám porozprávala o fungovaní školy a previedla nás celou školou.

Detský folklórny súbor Vartášik vystúpil so svojim programom pre 400 žiakov tejto školy.

V podvečer sme cestovali do Slovenského Komloša. Vartášik vystúpil priamo na podujatí v Slovenskom Komloši v kultúrnom programe, kde účinkovali okolité súbory a pozvané súbory.

Zoznámili sme sa s kultúrou Dolnej zeme. Prezreli sme si Slovenský Komloš, navštívili múzeum. Slovenská škola nám poskytla príjemné záženie pred vystúpením. Obecný dom v Čabasabady, Čabiansky slovenský dom v Békéscsabe, Dom slovenskej kultúry Békéscsabe. Naše deti darovali deťom v základnej škole v Sarvaši a Slovenskom Komloši knihy so svojou adresou a dúfame, že si nájdu k sebe cestu a vytvoria sa tak priateľstvá na celý život.

Toto podujatie organizuje už 15. rokov naša partnerská organizácia Únia Slovenských organizácií v Maďarsku. Parteri zabezpečili ubytovanie, stravu, pitný režim, slovensky hovoriaceho sprievodcu na všetkých navštívených miestach.

Bolo to veľmi vydarené podujatie a nádej na pokračovanie priateľských vzťahov aj prezentácie slovenského folklóru v Dolnej zemi a aj naopak budeme radi, keď sa podarí na budúci rok prísť našim partnerom na Slovensko.

Ďakujeme, pán primátor, že ste takto podporili šírenie zvykov a tradícií slovenského folklóru a mesta Krupina pre Slovákov v zahraničí. Po prvýkrát sa tieto deti mohli zúčastniť podujatia v zahraničí, bola to silná motivácia, aby aj naďalej tancovali, spievali a venovali sa šíreniu tradícií doma i v zahraničí.

Pri obecnom dome v Čabasabady

Vartášik

Barbora Melichová
Xénia Lvomská
Sára Hana Slaninová
Šimon Živčák
Magda Slúková
Vika Jombiková
Nina Živčáková
Alica Tichá
Paľo Žitniak
Mária Behanovská

Vartášik my máme radi,
všetci sme tu kamaráti.
Do Maďarska cestujeme,
Maďarsky nerozumieme.

Kufre, kroje zbalené,
vznešene sa vezieme.
Šimon on je fotograf,
fotí každú randu snád.

Magda, Vika tie sú super,
tie vybaví každý príser.
Sofia tá pekne spieva,
padá nám z nej sánka celá.

1
.....
Cestujeme autobusom,
vezieme sa tým luxusom.
Sofka, Šarlot, Lucka, Peťa,
piesňou si na tanci letia.

Chlapci tí sú na hlavu,
a vybaví zábavu.
Na mobiloch každý hrá sa,
a od nich neodlepia sa.

Auto nás hneď predbehne,
každé druhé je červené.
Šoférovi každý kýva,
starká sa len pekne díva.

Televízor my nemáme,
preto báseň vymýšľame.
Každú chvíľu stojíme,
lebo cikať chodíme.

Vystúpenie stihnúť môžeme,
ak si každý pekne pohne.
Do kola baby pôjdu,
pekne si tam zavýskajú.

2
.....
Paľo: My sa iba bijeme,
a nič iné nevieme.
Keď sme dovistupovali,
diváci nám zatlieskali.

Mysleli sme, že sme to pokašľali,
a predsa nám tlieskali.
Na konci nám tlieskať chceli,
vrátiť sme sa tam museli.

Prešli sme okolo mesta,
a bola to dlhá cesta.
Obed, ten sme dobrý mali,
v jedálni sme sa napapali.

Rezník k tomu zemčičky,
žiadne marhule a slivky.
Ale všetko dobré bolo,
jedli sme na plné kolo.

Hádam sme sa aj prejedli,
bruška nás chvíľu boleli.
Ale bolieť prestali,
na niečo chuť dostali.

3
.....
Cez jedáleň prešli sme,
a bolo tam lešenie.
Spievali nám prváci,
Maďarský žiaci.

Dostali sme koníky,
a nemali chvostíky.
V piatackej triede stáli sme,
knižky rozdali sme.

Popri stromoch chodíme,
dýchať ich musíme.
Cez železniciu prešli sme,
vlaký nevideli sme.

Parky, kostol, pamiatky,
všetko sme stihli do hodky.
Šimon ten je spisovateľ,
a už nemá nápad super.

Nina už nemá náladu,
končíme dnešnú poradu. (Vlastne nie.)
Xenička nechce byť s Táničkou,
vraj ju zbije papučkou. (Baškine slová.)

Nine vravia: zhlboka dýchaj,
aby ti nebolo zle a kýčaj.
Zastávka každú chvíľu býva,
bude sa mi o tom aj snívať.

4
.....
Na ubytovňu išli sme,
poschodovky našli sme.
Ja spím hore, Xeňa tiež,
Sára tiež a Šimon nie.

Je to smutné, veru tak,
zaplakal Šimon, neborák.
Že on má veľmi veľkú smolu,
že my sme hore a on dolu.
V jedálni sme tancovali,
a vodou ma obľiali.
Aj stolička bola mokrá,
aj po zemi voda tiekla.

Videli sme vežu veľkú,
a nemali tam postieľku.
Baška večer prišla k nám,
ja sa z toho pocikám. (Šimonove slová.)

Sára žuje kroasant,
a vyzerá ako bažant.
Šimonovi smrdia nohy,
na hlave mu rastú rohy.

Na šúchačke boli sme,
veľa šantili sme.
Maťo išiel ako blesk,
saltá robil tiež.

5
.....
Cestou domov zaspali sme,
dlho nespali sme.
Všetci sme tak unavení,
že už nechce písať sa mi. (Dobrá noc.)

Na benzínke stáli sme,
na WC išli sme.
Prekvapenie bude super,
nebudeme mať žiadny príser. (Iba vraj.)

V autobuse spievali,
všetci sme sa pridali.
Z Maďarska ideme,
pekne si tu spievame.

VIAC MLIEKA = VIAC ZDRAVIA!

Výzva Vidieckeho parlamentu na Slovensku pre Slovensko
16. 5. 2017 „Svetový deň mlieka“

- Mlieko je svojim zložením uznávaným **nenahraditeľným výživným prostriedkom pre zdravú výživu**, je to výživový ochranný prostriedok s najširším účinným spektrom.
- Mlieko je **významným zdrojom vitamínov A, D, E a K**, obsahuje 14 minerálnych látok.
- **Konzumujeme slovenské mlieko** pomôže nášmu zdraviu.

Na Slovensku máme najnižšiu spotrebu mlieka a mliečnych výrobkov, konzumujeme ich preto viac a to **najmä naše domáce výrobky!**

VIDIECKY PARLAMENT
NA SLOVENSKU

ING. KAROL HERIAN, csc.

Nezabúdajme na prínos mliečnych výrobkov pre zdravie ľudí

Poslanie Svetového dňa mlieka

V mesiaci máj si na celom svete zainteresovaní odborníci na výživu, ale i laická verejnosť pripomínajú význam a prínos mlieka a mliečnych výrobkov pre zdravie ľudí oslavou „Svetového dňa mlieka“. V tomto roku sa oslavuje už 60. výročie vzniku Svetového dňa mlieka. Tento sviatok vznikol na podnet odporúčenia odborníkov na výživu na svetovej konferencii v r. 1957 vo Švajčiarsku v Interlakene. Odvtedy spravidla každý tretí, príp. štvrtý utorok v mesiaci máj sa robia rôzne semináre, výstavy a diskúzie o mliečnych výrobkoch a pripomína sa najmä význam mlieka a mliečnych výrobkov pre zdravie. To nie je obchodná reklama spracovateľov mlieka, ale nezištný príspevok ku zdraviu.

Toto pripomenutie si významu mlieka a mliečnych výrobkov vo výžive je pre nás zvlášť v tomto období veľmi aktuálne. Váška spotreba mlieka a mliečnych výrobkov oproti našim susedom v Českej republike klesla takmer na polovicu a oproti vyspelým štátom máme spotrebu iba tretinovú. Pritom títo ľudia tam sú zdravší a dlhšie žijú ako naši spoluobčania. Neobstoja preto žiadne alarmujúce správy o tom, že aké je mlieko škodlivé, že je iba pre kojencov, atď. Mlieko a mliečne výrobky sa tu predsa jedávali už dlhé stáročia a tvorili vždy základ zdravej výživy. O vynikajúcom zložení mliečnych výrobkov z pohľadu zdravia ľudia vedeli už dávno-veku a doposiaľ mnohé národy žijú iba z mlieka a mliečnych produktov.

Možno si to ani neuvedomujeme, ale mlieko nie je iba bežná potravinu, mlieko má aj podstatne širší zdravotný, ale i spoločenský význam ako sa bežne priznáva. Produkcia mlieka v prvovýrobe je aj hlavným ekonomickým zdrojom, má hlbší ekologický i sociálny prínos pre náš vidiek a najdôležitejší

je však prínos mlieka a mliečnych výrobkov pre zdravie ľudí.

Mlieko je svojim zložením vlastne uznávaným nenahraditeľným výživným prostriedkom pre zdravú výživu, je to vlastne výživový ochranný prostriedok s najširším účinným spektrom. Vážme si preto mlieko, je to skutočný dar prírody pre výživu ľudstva. Už len jeho hlavné zložky – bielkoviny, tuk, mliečny cukor, minerálne látky a tiež esenciálne látky, vitamíny a iné dôležité látky – tvoria komplexnú vyváženú potravinu pre všetky vekové i zdravotné kategórie ľudí. Zvlášť k zdravej výžive prispievajú živé mliečne kultúry so svojimi probiotickými vlastnosťami, ktoré významnou mierou obohacujú nielen chuťovú stránku fermentovaných mliečnych výrobkov, ale najmä svojou biologickou hodnotou významne pozitívne ovplyvňujú ľudský výživový metabolizmus a tým aj zdravie. Najmä kyslomliečne nápoje s probiotickými kultúrami a tiež vykysnuté a vyzreté syry – sú významným zdravotným prostriedkom pri riešení individuálnych zdravotných problémov, ako napr. zažívacie problémy, problémy s tlakom, dokonca na potlačenie rakoviny a pod.

V súčasnosti aj u nás máme k dispozícii tri hlavné druhy mlieka, kravské, ovčie a kozie, z ktorých každé má svoje osobitné zloženie a zdravotné účinky. Hoci sú tieto mlieka svojimi vlastnosťami trochu odlišné, predsa majú spoločné podstatné množstvo látok a zdravotných účinkov. V priloženej tabuľke je porovnaný obsah základných zložiek mliek s materinským mliekom. Ukazuje sa, že najbohatšie na zloženie je ovčie mlieko, no toto sa využíva najmä vo forme ovčích syrov, bryndze i žinčice. Vynikajúce však je i kravské a aj kozie mlieko pre svoju ľahkú stráviteľnosť.

POMERNÝ OBSAH ZLOŽENIA DRUHOV MLIEK V POROVNANÍ S MATERSKÝM MLIEKOM = 100 %

Zložky mlieka	Mlieko		
	Ovčie	Kozie	Kravske
sušina	154	104	96
energia	154	99	87
bielkoviny	580	346	319
tuk	160	94	76
laktóza	78	64	68
minerálie	480	410	360
vápnik	603	419	372
vitamín C	125	25	25
vitamín B6	800	600	600
vitamín B12	1580	144	793
vitamín A	143	76	90
vitamín D	450	275	75
vitamín E	32	9	26

Z nutričného hľadiska 1 liter kravskeho mlieka (ale i kozieho a u ovčieho mlieka zvlášť) obsahuje také množstvo bielkovín, ktoré zhruba pokryje požadovanú dennú dávku tejto látky u detí. Pre dospelých je to približne polovičná odporúčaná denná dávka. Mliečne bielkoviny obsahujú 18 z 22 známych aminokyselín, potrebných na stavbu a udržiavanie ľudského organizmu. Okrem toho je mlieko aj zdrojom esenciálnych aminokyselín, ktoré si organizmus nevie vyrobiť sám. Z bielkovín mlieka dominuje kazeín 82 % a srvátkové bielkoviny laktalbumín a laktoglobulín 12 %. Biologická hodnota mliečnych bielkovín je vôbec najvyššia, až 98 % z nich sa využije v prospech organizmu. Mliečne bielkoviny sú neoddeliteľnou súčasťou hormónov a enzýmov. Ich nedostatok môže spôsobiť poruchy rastu, resp. nedostatočne vyvinutú svalovú hmotu.

Laktóza je najvýznamnejší sacharid mlieka. Je ľahko stráviteľná a zároveň je významným zdrojom energie. Pozostáva z glukózy (dôležitá zložka krvi a stavebná zložka glykogénu) a galaktózy. Práve galaktóza je potrebná pre vývoj mozgu a nervových tkanív. Veľmi priaznivo ovplyvňuje reguláciu telesnej teploty a navyše priaznivo vplyva na črevnú mikrobiotu a pohyb čriev, ako aj absorpciu

minerálnych látok. Mnohí dospelí ľudia, nakoľko už nemajú vo svojom živacom trakte enzým laktázu, tak majú prirodzený odpor ku konzumácii sladkého mlieka. Preto dospelí ľudia by mali konzumovať najmä kyslomliečne výrobky, jogurty a vykysnuté syry.

Mliečny tuk je v mlieku rozptýlený v jemných kvapôčkach, a preto je v porovnaní s inými živočíšnymi tukmi veľmi dobre vstrebateľný a stráviteľný. Dôležitým faktom dobrej stráviteľnosti je aj jeho chemické zloženie, a to vysoký obsah mastných kyselín s krátkym reťazcom, usporiadanie mastných kyselín, ako aj vysoký obsah fosfolipidov. Deťom do 3. roku života by sa nemalo podávať odtučnené, resp. nízkotučné mlieko a mliečne výrobky, pretože mlieko je významným zdrojom vitamínov A, D, E a K, ktoré sú rozpustné v tuku obsiahnutom v plnotučnom mlieku.

Mlieko obsahuje 14 minerálnych látok, z toho vo väčšom množstve vápnik, fosfor, draslík, horčík, sód, síru, chlór a v menšom množstve stopové prvky – železo, meď, kobalt, mangán, jód, zinok, fluór. Osobitne dôležitý je vysoký obsah vápnika a priaznivý pomer vápnika a fosforu v mlieku. Vo výžive človeka majú vápnik a fosfor nezastupiteľ-

né postavenie pre stavbu kostí a zubov. Výskumy poukazujú na pozitívny vplyv voľných iónov vápnika z mlieka a mliečnych výrobkov na znižovanie obsahu cholesterolu v krvi. Z mlieka a mliečnych výrobkov získava človek až 56 % svojej potreby vápnika. Na ilustráciu, zo zeleniny získava len asi 11 % a z obilnín 10 % vápnika. Odporúčaná dávka vápnika sa vo výžive našej populácie plní len na 50 - 70 %. Deficitný prísun vápnika má nepriaznivý vplyv na vývoj kostry a zubov u detí a mládeže. Prejavuje sa čoraz častejšie najmä u žien tzv. rednutím kostí – osteoporózou – nielen vo vyššom, ale už v strednom veku. Osteoporóza má za následok zníženie pohyblivosti a celkovej kvality života človeka. Vápnik a fosfor hrajú významnú úlohu aj pri rôznych metabolických pochodoch cukrov, tukov, nukleových kyselín a pri transporte iónov. Najnovšie výskumy sú zamerané na úlohu vápnika v prevencii rakoviny hrubého čreva, ako aj v znižovaní toxicity žľazových kyselín.

Obsah vitamínov E a A – retinol a jeho provitamínov v mlieku, ktoré sú dôležité pre normálny rast človeka, jeho dobrý zrak a odolnosť voči infekciám, koliduje podľa sezónnosti. V mlieku sa ďalej nachádzajú vitamíny zo skupiny B a to B1 – tiamín, B2 – riboflavín, B6 – pyridoxín, B12 – cýanokobalamín, ktoré pozitívne pôsobia na srdcovú činnosť a na funkcie nervového systému. Mlieko obsahuje aj vitamín C – kyselinu askorbovú a vitamín D – kalciferol a celú radu ďalších dôležitých zložiek.

Už aj z tohto stručného prehľadu možno vidieť nezastupiteľné postavenie mlieka a mliečnych výrobkov vo výžive ľudí. U nás je už dlhoročne doporučená dávka spotreby minimálne na úrovni 220 kg mlieka a mliečnych výrobkov na osobu a rok. Žiaľ v skutočnosti je spotreba iba okolo 150 kg, hoci

v susedných Čechách je to až 280 kg a v západnej Európe až 360 kg na osobu a rok. Táto skutočnosť je vskutku alarmujúca a je potrebné robiť konkrétne opatrenia na zvýšenie spotreby zdravých mliečnych výrobkov v záujme zdravia obyvateľstva.

Výchova k správnym stravovacím návykom sa formuje od útleho detstva. Najmä matky by mali dbať na pestrosť a inováciu jedálneho lístka detí i rodiny vyplývajúcu z nových poznatkov o modernej a skutočne racionálnej výžive. V prípade mlieka a mliečnych výrobkov treba deťom jednoznačne dávať ich dostatok a ponuku spetrovať dochutenými mliečnymi nápojmi, kyslomliečnymi výrobkami a tvarohovými výrobkami a syrmi. V školských bufetoch spravidla nie sú žiadne zdravé potraviny a v jedálňach detí a aj dospelých sa málo využívajú fermentované mliečne výrobky a syry, ktoré sú ľahko stráviteľné, majú veľa esenciálnych látok, vitamínov a aj minerálie. Podľa odporúčaní odborníkov na výživu by každý človek mal skonzumovať denne aspoň 2 dcl fermentovaných mliečnych nápojov, alebo 10 dkg tvarohových, alebo syrských výrobkov. Deti by mohli konzumovať mlieko aj vo forme kakaa, alebo spolu s cereálnymi vločkami a pod. Vynikajúce probiotické účinky majú i fermentované mliečne výrobky z ovčieho a kozieho mlieka.

Prínos mlieka a mliečnych výrobkov má celosvetový význam. Potraviny a zvlášť mliečne výrobky sa postupne stávajú strategickými surovinami. Každá vyspelá krajina sa snaží byť preto čo najviac sebestačná. Nemali by sme sa spoliehať iba na dovoz často krát nekvalitných potravín. My na Slovensku máme predsa na to ideálne možnosti – máme bohaté tradície výroby zdravých potravín, máme pritom nedostatočne využitú pôdu a pasienky a máme dostatok nezamestnaných ľudí. Chýba nám viac hrdoosti a lepšieho využívania našich tradičných a osvedčených jedál. Potrebujeme zvýšiť záujem o prácu v poľnohospodárstve a v potravinárstve a naučiť ľudí sa zdravo stravovať a žiť.

Našou spoločnou snahou musí byť postupné obnovenie sebestačnosti vo výrobe zdravých potravín a aj mliečnych výrobkov a najmä dosiahnutie ich dostatočnej spotreby v záujme nášho zdravia a to na úrovni vyspelých krajín.

Jednou z dôležitých podporných akcií na zdravú výživu je preto i pripomenutie si odkazu Svetového dňa mlieka : „Viac mlieka = viac zdravia !!!“

Ovčiarska sezóna sa začala podujatím „Zo salaša do mesta“

Stalo sa už tradíciou, že ovčiarsku sezónu ešte predčasne otvárajú salaše z okolia Považská Bystrica svojim krásnym verejným predstavením. Začiatkom apríla totiž až 10 salašov z okolia Považskej Bystrice otvorilo už 8. ročník ovčiarskych slávností a to predstavením svojich salašnických produktov pred radnicou mesta pod názvom „Zo salaša do mesta“. Týmto predstavením salašov sa vlastne začala celá séria ovčiarskych každoročných slávností na Slovensku.

Toto podujatie zorganizoval člen predsedníctva Zväzu chovateľov oviec a kôz, vedúci Ovisfarmy pán Eduard Janiček a to pod záštitou primátora mesta Považská Bystrica a v spolupráci s RPPK. Podujatie otvoril primátor a úvodné slová predniesol hlavný organizátor Edo Janiček. Po kultúrnej vložke sa prihovril aj Karol Herian s príhovorom o prínose ovčiarskych špecialít z celospoločenského i zdravotného hľadiska.

Pred mestským úradom na pešej zóne salašníci postavili svoje bohato zásobené prístrešky z najlepších salašov Slovenska, ako napr. salaš. pani Olgy Apoleníkovej, Eda Janička, pána Bertina Zubeka, Anky Beníkovej, ..., a to so sortimentom ovčích mliečnych, syrových a aj mäsových výrobkov a aj hotových jedál. Boli tam teda nielen výborné ovčie syrárske špeciality, ale aj grilované ovčie syry, opekaná jahňacina, ale aj hotové jedlá ako napr. „Bryndzové balušky“ (halušky z bezlepkovej múky), baranie guláše atď. Napriek chladnejšiemu počasiu tam prišlo veľa návštevníkov a každý si tam niečo kúpil, vypočul pekné ľudové piesne a s chuťou si aj niečo zajedol. Bola to naozaj krásna propagácia našich salašnických výrobkov a pritom aj dobrá propagácia ovčiarstva. Ostáva nám iba úprimne poďakovať organizátorom a všetkým zúčastneným salašom za vynikajúcu propagáciu ovčiarstva a spretrenie kultúrneho mestského života.

Je to veľmi prospešné, že ovčiari na celom Slovensku dodržiavajú svoje tradície a snažia sa propagovať svoje výrobky, salašnickú kultúru i ovčiarske tradície. Zakrátko sa začne už celá rada ďalších krásnych ovčiarskych slávností a to na rozbehnutej „Bačovej ceste“ po vybraných salašoch Horného Považia, Turca a Liptova, na Ovčiarskej nedele v Pribyline, na Ovenáliach vo Východnej, na Syrárskych trhoch na Kozom vŕšku a na mnohých salašoch, ako napr. v Pružine – Na salaši pri guláši, Pastorálie v Hornom Hričove, Novoská hruška v Novoti, Klenovecká rontovka, atď.

Už aj také krásne ovčiarske podujatia, ako bolo aj spomínaná akcia „Zo salaša do mesta“, má veľký význam nielen pre samotné mesto, ale aj zo širšieho pohľadu. Pomáha to udržiavať naše ovčiarske tradície a rozvoj vidieka, pomáha to tiež rozvoju agroturistiky, k návratu našich tradičných jedál a napokon to prispieva i k nášmu zdraviu. My tu na Slovensku máme predsa krásnu prírodu a nádherné ľudové tradície, ktoré je potrebné lepšie využívať a rozvíjať. Každý kultúry národ je predsa hrdý na svoje tradície i národné špeciality. Vidíme to napr. u Švajčiarov ako sú pyšní na svoj Ementálsky syr, na Francúzov a na ich Roqueforty, atď. a my máme tiež svoju vynikajúcu tradičnú Bryndzu a mnohé ďalšie zvlášť ovčiarske syrárske špeciality. Aj my teda si musíme pestovať svoju národnú hrdosť

a pripomínať si svoje tradície aj prostredníctvom rôznych ovčiarskych slávností.

Napriek spomínaným veľmi úspešným a užitočným podujatiam, musíme si pripomínať aj širšie súvislosti, ktoré súvisia i s ovčiarstvom. Veď je veľmi zarmucujúce, že Slovensko stratilo za posledné roky svoju potravinovú sebestačnosť, je veľmi smutné, že si nevážíme našu pôdu a že máme nevyužitú a zanedbanú lúku a pasienky. Pritom máme armádu nezamestnaných a nemáme v poľnohospodárstve dostatok pracovníkov. V súčasnosti už sú naši ovčiari nútení zamestnávať ľudí z Ukrajiny i Rumunska a čo je ešte horšie, že napriek dopytu po ovčích výrobkoch nemáme už dostatok vlastného ovčieho mlieka na výrobu našich slovenských syrárskych špecialít a ovčie mlieko i syr sa tiež dováža i zo zahraničia.

Ešte stále si u nás dostatočne neuvedomujeme, že v blízkej budúcnosti práve potraviny budú hlavnou strategickou surovinou a každý štát by mal preto podstatne viac dbať na zabezpečenie

potravinovej sebestačnosti a to by mal byť náš spoločný prvoradý cieľ! Aj nás určite čaká preto veľa nutných opatrení, aby sme oživilí a udržali naše poľnohospodárstvo i potravinárstvo vrátane zdravej výživy. Bude však treba veľa trpezlivosti a postupných krokov nielen v ovčiarstve, ale aj v celom systéme ochrany pôdy, lepšieho zainteresovania vlastných ľudí, v ochrane svojich tradičných výrobkov, v zabezpečení odborného školstva, v presadzovaní a propagácii zdravej výživy, atď.

K dosiahnutiu spomínaných celospoločenských zámerov však určite prispievajú aj rozbehnuté ovčiarske slávnosti ako bol aj jarmok „Zo salaša do mesta“, kde sa propaguje prostredníctvom tradičných jedál z ovčieho mlieka, návrat k našim tradíciám a k zdravej výžive. Vážme si preto to, čo krásne a dobré na Slovensku máme a pomáhajme i naďalej rozvíjať naše tradície a tým aj rozvoj vidieka a hlavne prispieť k zdravému a plnohodnotnému spôsobu života nás všetkých.

Slovenskí ovčiari zožali uznanie na „Ovčáckom dni“ na Valašsku

Na Valašsku v Rožnove pod Radhoštěm v areáli Střední školy zemědělské a přírodovědné sa 24. júna uskutočnil už 11. ročník tradičného ovčiarskeho sviatku za účasti českých, ale i slovenských ovčiarov. V minulých rokoch to bývalo v Prlove, ale tento krát, pri príležitosti 120. jubilea založenia strednej školy to usporiadali v Rožnove pod Radhoštěm. Hlavní usporiadatelia boli Agrárna komora Valašska, Středná škola zemědělská a přírodovědná, Mesto Rožnov pod Radhoštěm, Zemědělský svaz ČR a Svaz chovatelů ovcí a koz ČR. Na tomto podujatí v krásnom počasí sa zúčastnilo vyše tisíc návštevníkov z blízkeho okolia i zo vzdialených oblastí.

Cieľom tohto podujatia bolo propagovať návrat k tradičnému chovu oviec a kôz, návrat k poľnohospodárskej výrobe a tiež udržanie ľudových tradícií. Na tomto podujatí v peknom areáli školy bolo veľké množstvo predajných stánkov s tradičnými jedlami i remeslami a boli tam i mnohé zaujímavé súťaže a výstavy. Boli to napríklad ukážky strihania oviec, súťaž v pradení ovčej vlny, ukážky výroby ovčích a kozích syrov, ukážky tradičných remesiel a predaj tradičných špecialít. Popri tom tam bol bohatý kultúrny program s tradičnými Valašskými súbormi i tancami.

Už úvodom všetci predstavitelia usporiadateľov vystúpili s veľmi aktuálnymi i kritickými príhovormi na podporu rozvoja chovu oviec a kôz. Veľmi ich trápí, že aj v Čechách sa dováža veľmi veľa zahraničných potravín, ktoré sú schopní vyrábať aj doma. Odznali tam výzvy na podporu zvýšenej sebestačnosti v potravinách a na potrebný tlak na ich ministerstvo za účelom zvýšenia podpory poľnohospodárstva. Toto vystúpenie vedúcich predstaviteľov okresu i Zlínskeho kraja bolo dôkazom záujmu spoločnosti o túto problematiku a určite

by takáto podpora bola potrebná i pre našich slovenských poľnohospodárov.

Veľkým prínosom na tejto ovčiarskej akcii bola účasť našich slovenských ovčiarov z horného Považia a to pána Eduarda Janíčka s manželkou z Ovisfarmy sro Považská Bysrica a pána Berca Zubeka zo Salaša Slopné. Práve títo naši vynikajúci ovčiari prezentovali pravé ovčie mliečne výrobky i jedlá. Pán Janíček s manželkou predávali vynikajúce ovčie mliečne výrobky – ovčí syr, bryndzu, parené špeciality a nakladané i údené syry. O tieto výrobky bol veľký záujem a nikto na celom podujatí nemal nič podobné. Pán Zubek s rodinou zas prezentoval vynikajúce špeciality a to bryndzové halušky a hlavne jahňacie guláš a vynikajúce dusené jahňacie mäso so zeleninou. Obaja naši ovčiari mali u návštevníkov veľký úspech a vynikajúco prezentovali slovenské ovčiarske špeciality.

Celkovo ovčiarsky deň v Rožnove pod Radhoštěm bol veľmi úspešný a veľmi k tomu prispela i účasť našich slovenských ovčiarov. Takéto podujatia treba však naďalej v Čechách i na Slovensku podporovať a tak prispieť k rozvoju ovčiarstva i nášho vidieka.

Ako chrániť domácich chovateľov oviec aspracovateľov ovčieho mlieka

V poslednom čase viacerí ovčiari a spracovatelia ovčieho mlieka sa ma pýtajú ako by sa dali chrániť naše ovčie mliečne výrobky vyrobené u nás na Slovensku, nakoľko sa ovčie mlieko dováža aj zo zahraničia a naši chovatelia sa cítia ohrození. Žiaľ stále sa u nás špekuluje a stále sa manipuluje s malými výrobcami a aj s verejnou mienkou. Je skutočnosťou, že sa na Slovensko dováža ovčie mlieko zo zahraničia a dokonca je lacnejšie ako naše. To je ale následok našej nedostatočnej ochrany domácich výrobcov a nedostatočnej podpory farmárov oproti zahraničiu. Potom aj veľkovýrobcovia bryndze si môžu dovoliť tvrdo konkurovať naším farmám s ovečkami, ktorí spracovávajú vlastné mlieko na ovčie výrobky i bryndzu. Pri takomto postupe to môže mať negatívny dopad na rozvoj nášho slovenského ovčiarstva.

Mý sme si žiaľ nikde v legislatíve nechránili naše potravinárske výrobky a ani v Potravinárskom kódexe nie je definovaná ani bryndza zo slovenských surovín. Možno by sa to dalo riešiť výrobou "Slovenskej bryndze", ktorá má schválené zemepisné označenie Európskou úniou (CHZO) a môže sa vyrábať iba z mlieka získaného na Slovensku. Tam je však legislatívna zábrana v tom, že takéto výrobky sa musia pravidelne kontrolovať v certifikovaných laboratóriách a za pomerne vysoké poplatky a tak je to pre malovýrobcov prakticky nedostupné. Túto možnosť zatiaľ využíva v malom merítku iba mliekareň v Kluknave. Tu by sa malo začať vyjednávať so štátnou veterinárnou správou, aby tieto kontroly boli bezplatné, lebo inak táto európska značka kvality nemá zmysel. Je to naozaj veľmi nelogické, že máme na Slovensku mnohé mliečne výrobky so značkou CHZO a prakticky nikde v obchode nie sú.

Okrem uvedeného spôsobu možno na ochranu našej slovenskej bryndze i ostatných výrobkov z ovčieho mlieka by sa dala využiť Vyhláška

MPRV SR zo 16. VI. 2014, ktorá umožňuje nazývať potravinárske výrobky so slovenských surovín názvom "Slovenská potravina", alebo aj inak, napr. "Regionálny poľnohospodársky produkt (napr. z Považia, Liptova, ...)". Tieto možnosti sú uvedené vo Vyhláške Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR zo dňa 16.VI. 2014 o podmienkach používania dobrovoľného označovania poľnohospodárskych produktov a potravín za účelom informovania spotrebiteľov. Tento spôsob ochrany našich chovateľov oviec je možné použiť ihneď a znamená, že takto označený výrobok je z našich slovenských surovín, v tomto prípade zo mlieka získaného na Slovensku. Zatiaľ len takto je to možné rýchlo a legálne spraviť a chrániť domácich chovateľov oviec.

Myslím si, že by sa malo o tejto problematike viac diskutovať a spolu s našim ministerstvom hľadať i ďalšie riešenia tak, aby sme chránili našich domácich chovateľov a aj spracovateľov ovčieho mlieka všetkými dostupnými spôsobmi a aby sme zabezpečili im aj potrebnú podporu ako majú v zahraničí.

Nenechajme si znevažovať našu Bryndzu

Každý národ má svoje národné špeciality a pochúťky, ktorými sa môže vo svete zviditeľňovať a je na ne hrdý. Robia to naozaj všetky vyspelé i okolité krajiny. Všetci dobre poznáme ako sú Švajčiari hrdí na svoj typický syr Ementál, ako si vážia svoje syrové špeciality Francúzi ako napr. Roquerort, atď. My na Slovensku vzhľadom na naše stáročné tradície máme za našu národnú špecialitu náš typický ovčí syr Bryndza. Bolo to v časoch, keď sa pod názvom bryndza myslel ešte rozdrvený tvrdý nasolený zrejúci syr z ovčieho mlieka, ktorý putoval do strednej Európy a neskôr aj ako novodobý jemno pomletý a osolený vykysnutý a vyzretý ovčí hrudkový syr – bryndzu, ktorá má dnes viaceré názvy podľa spôsobu výroby. V súčasnosti máme dokonca aj Slovenskú bryndzu, ktorá má svoju špecifikáciu a má aj európsku značku kvality a pochádza výhradne iba z nášho slovenského územia a má aj značku EÚ ako „Chránené zemepisné označenie“. Bryndzu u nás konzumovali naši predkovia dlhé stáročia a v minulosti bryndza tvorila hlavnú súčasť nášho jedálnička.

My na Slovensku by sme mali byť tiež hrdí na svoje tradičné pochúťky a mali by sme si ich ochraňovať a udržiavať aj pre ďalšie generácie. Veľmi ma mrzí, keď niektorí naši odborníci vo výžive spochybňujú našu bryndzu bez toho, aby poznali jej výrobu, skutočné zloženie a jej význam vo výžive. U nás sa už toho veľa popísalo o Bryndzi a stále mnohí spochybňujú a tým aj znevažujú našu národnú špecialitu. Snáď treba pripomenúť, že v súčasnosti je už každá bryndza vyrobená na Slovensku zdravotne nezávadná, že

už v dôsledku zvýšenej hygieny a dodržiavania správnej technológie výroby a to najmä dôsledným dodržiavaním správneho prekysávania ovčieho syra s kyslomliečnymi kultúrami, ktoré v priebehu zrenia syra účinné potláčajú aj prípadné nežiaduce choroboplodné zárodky. Každá bryndza sa robí pod prísny dozor veterinárnej služby v schválených výrobných priestoroch pri dodržiavaní zásad správnej výrobných praxe a jej kvalita, ako i kvalita samotného ovčieho mlieka je pravidelne kontrolovaná. Za posledné roky i keď boli medializované

niektoré podozrenia z nákazy z bryndze, nikdy sa nepotvrdili tieto ochorenia v ovčom mlieku a ani v ovčom syre. Tieto nepodložené informácie veľmi ublížili samotným ovčiarom a spracovateľom ovčieho mlieka a spôsobili veľké hospodárske škody a dokonca i likvidáciu chovu oviec.

Nakoľko sa v tlači zas objavili niektoré zavádzajúce informácie o bryndzi (<https://encyklopedia.akkv.sk/clanky/bryndza-probiotikum-narodna-pochutka-alebo-iba-mytus/>), dovoľujem si k nim zaujať nasledovné stanovisko:

- **obsah soli je vysoký** – v každej bryndzi je 2,0 % kuchynskej soli, teda toľko ako je v bežných potravinách,
- **„pasterizovaná bryndza“ nie je probiotická** – neexistuje žiadna „pasterizovaná bryndza“, pasterizuje sa iba ovčie mlieko a vzápätí sa do neho pri výrobe syra pridávajú vybrané čisté kyslomliečne kultúry a tak aj bryndza z pasterizovaného mlieka má živú i probiotickú mikrofóru,
- **nepasterizovaná bryndza je vysoko riziková potravina** – zatiaľ nikde v zahraničí neboli popísané prípady, že by syry zo surového ovčieho mlieka spôsobili vážne zdravotné ochorenia, (samozrejme že pri zlej hygiene, alebo pri falšovaní bryndze s iným mliekom a pod. sa to môže stať, ale to je už tretná činnosť, ktorá sa môže kdekoľvek vyskytnúť u každej potraviny); v zahraničí a to i v krajinách EÚ sa vo veľkom vyrábajú ovčie a dokonca i kozie syry i z nepasterizovaného mlieka a tieto syry sú veľmi obľúbené a vyhľadávané. Ovčie syry i bryndza z nepasterizovaného mlieka majú bohatšiu mikrofóru i špecifickú chuť,
- **výroba bryndze zo zmesi ovčieho a kravského hrudkového syra je karikatúrou a znesvätením bryndze** – výroba tzv. zmesnej bryndze vyrobenej z vykysnutého a vyzretého ovčieho i kravského hrudkového syra nie je karikatúrou a znesvätením bryndze, ale je to nevyhnutná technologická nutnosť. Už pred 200 rokmi pri začatí výroby súčasnej jemnej roztierateľnej bryndze boli vý-

robcovia bryndze nútení prebytkový ovčí syr z letnej sezóny skladovať aj na zimné obdobie a robilo sa to jeho nasolením so 4 percentami kuchynskej soli a skladovaním v chlade. Potom v zimnom období, aby bola bryndza jemná, roztierateľná a aby sa znížil obsah soli na povolených 2,0 %, bolo potrebné suchý slaný skladovaný ovčí syr (sudovka) miešať s dostupným vyzretým kravským hrudkovým syrom a tak vznikla táto zmesná bryndza.

Je skutočnosťou, že by sme si bryndzu i výrobky z ovčieho mlieka mali viac chrániť a robiť všetky opatrenia, aby sa naši ovčiari mali rovnaké podmienky ako ich majú v zahraničí, aby sme mali dostatok ovčieho mlieka a aby sme mohli lepšie využiť naše bohatstvo prírody ktoré má Slovensko. Máme predsa krásnu prírodu, nevyužitú tisíce hektárov lúk a pasienkov, je tu možnosť rozšírenia stavu oviec a napokon je to aj otázka krajiny tvorby a zamestnania ľudí i do budúcnosti. Veľmi dôležitá je i výživná hodnota bryndze, jej probiotické vlastnosti a najmä jej neopakovateľná chuť. V porovnaní so zahraničím sa u nás konzumuje ba tretina ovčích mliečnych produktov a nerobíme dostatočné opatrenia na zlepšenie tohto stavu.

Bryndza je našim skutočne tradičným a osvedčeným výrobkom. Jej nezameniteľná jemno kyslomliečna aróma i chuť s príchutou po ovčom mlieku a s jemnou, roztierateľnou konzistenciou je ozajstnou národnou pochúťkou a získala mnohé významné ocenenia i v zahraničí (Käsiade v Hopfgartene). Je samozrejme, že tak ako všetko sa môže vyrobiť i bryndza s drobnými subjektívnymi chybami. Za to ju netreba zatracovať, ale dôslednejšie dbať na dodržanie jej dobrej kvality. Do budúcnosti treba sa snažiť aby sme udržali a zvýšili stav oviec na Slovensku a aby sme dokázali zabezpečiť ovčiarom i spracovateľom lepšie podmienky ekonomickej i legislatívne a dostatočné ľudské zdroje a aby sme si zachovali a udržali i kvalitu našej bryndze. Bryndza je ozaj našim národným bohatstvom a nesmieme sa jej vzdať a podľahnúť nepravdom. Zachovajme si a strážme si svoje tradície a ja pevne verím, že spoločnými silami sa nám to podarí.

8. ročník podujatia Deň turčianskeho vidieka 2017 sa blíži...

Leto vrcholí a Turčania (a nielen oni) sa tešia, že sa s ním rozlúčia už tradične, na Dni turčianskeho vidieka. Po minuloročnej úspešnej premiére organizátori opätovne zvolili za miesto tohto populárneho podujatia Jasenskú dolinu.

Deň turčianskeho vidieka sa bude konať v nedeľu 17. septembra 2017. Tento deň bude oslavou turčianskeho vidieka, jeho pracovných ľudí, tradícií, ale najmä prezentáciou kvalitných regionálnych produktov, úspešných poľnohospodárov, remeselníkov, podnikateľov, manažérov a miestnych samospráv.

Okrem celodenného kultúrneho a dožinkového programu, v ktorom sa predstaví nielen turčianski folkloristi a muzikanti, ale aj ich hostia, country kapela a dychová hudba, návštevníci budú mať možnosť obdivovať šikovnosť turčianskych remeselníkov, ochutnať tradičné turčianske výrobky, uvidieť domáce a hospodárske zvieratá, ale tradične sa predstaví so svojou ponukou i podnikateľské subjekty poskytujúce služby na vidieku i dodávatelia poľnohospodárskej techniky. Pre deti budú pripravené atrakcie a zábava. Nechýbať bude ani tombola. Súčasťou podujatia bude i súťaž malotraktorov domácej výroby RALLY FATRA, ktorá si už na Dni turčianskeho vidieka získala svoje miesto.

Hlavným organizátorom tohtoročného Dňa turčianskeho vidieka je JASED, s.r.o. v spolupráci s Turčianskou regionálnou poľnohospodárskou a potravinárskou komorou a Regionálnou rozvojovou agentúrou Dolný Turiec, ktorá toto podujatie v Turci pred 8 rokmi začala organizovať.

8. ročník Dňa turčianskeho vidieka finančne podporil aj Žilinský samosprávny kraj.

V minulom roku sa na podujatí podieľalo aj Občianske združenie Dobrý pastier z Kláštora pod Znievom pod vedením duchovného otca p. Masláka,

ktoré nebude chýbať ani v tomto roku a predstaví svoje aktivity a ponúkne svoje produkty na Sedliackom dvore.

Máme záujem na tom, aby sa na podujatí odprezentovalo čo najviac turčianskych producentov, remeselníkov a výrobcov. Ak máte čo ponúknuť, neváhajte nás kontaktovať na tel. 0905838999 p. Mikušákovú (jmikusakova@gmail.com) alebo na tel. 0904489628 p. Petráneka (moriak@moriak.sk)

Tešíme sa na stretnutie v Jasenskej doline!

Snemovanie včelárov na Hornom Turci

Ak je pre ovčiarov patrónom svätý Demeter, pre mlynárov je ním svätá Katarína. Včelári majú patrónov hneď dvoch: Svätého Ambróza a Svätého Mateja.

Ovčiar vydáva gazdovi svedectvo o bačovani, ten zasa ďakuje bačovi i valachom, a odovzdáva poslednú plácu za starostlivosť o stádo v čase od Jura do Mitra. Mlynár na sv. Kataríny ráta svoju dežmu od zomletého obilia. Včelár na sv. Ambróza počíta poháre s medom a na sv. Mateja, keď už je obyčajne po predjarnom prelete, bilancuje prezimovanie svojho včelieho kráľovstva a pripravuje sa na pokračovanie včelárskeho cyklu.

O tomto čase, 18. februára 2017 sme navštívili obec Mošovce, v Turčianskej Záhradke (Hortus Turociensis), ako tento malebný úrč krajiny pomenoval slovenský polyhistor Matej Bel. Konala sa tu výročná schôdza Základnej organizácie Slovenského zväzu včelárstva.

Na začiatku vzdali prítomní tichú poklonu dvom priateľom, ktorí opustili ich rady.

Schôdza prebehla podľa zaužívaného programu, odzneli obligátne referáty – hodnotenia páce uplynulého roku v organizácii, ktorá má 103 členov, čo sa starajú spolu o 1481 rodín. Výsledky hospodárenia ukázali mierny prebytok medzi príjmami a výdavkami. Domáca „kasa“ je závislá od príspevkov jednotlivých členov a od určitého zisku za organizovanie odborných prednášok. V tejto súvislosti bolo konštatované dochvilne plnenie platieb pre najvyšší zväzový orgán i jeho krajskú odnož. Vzťah štátnych orgánov k takej vzácnej entite, akou sú včely vyjadrený biednym príspevkom na opeľovaciu činnosť 1,93 € je však vlašný. Nie sú nijako podnetné ani príspevky pre začínajúcich členov na obstarávanie potrebných inštrumentov (úle, dymák, ochranný odev, medomet, parák na tavenie vosku, prívesy na presun včelstiev atď.), o čom svedčí aj nariadenie vrchnosti mať svedec-

tvo o absolvovanom odbornom kurze nádejného včelára. Nový včelár však pre svoj štart tieto rekvizity nevyhnutne potrebuje, ak to so včelami myslí naozaj. Prax dokazuje, že ten, kto raz zavonia vôňu propolisu a zacíti blahodarné účinky včelieho žihadla, je už pre túto reholu odsúdený na doživotie.

Hlavnou náplňou programu bola diskusia, ktorá sa sústredila na dve aktuálne otázky:

a) výsledky medných výnosov v uplynulej sezóne roku 2016;

b) Starostlivosť o zdravý, hygienický vývoj včelstva v základnej organizácii.

V otázke znášky nie sú na tom o nič lepšie, ako na celom Slovensku. Výnosy sa scvrkli až na polovicu oproti významne bohatšiemu celého radu predchádzajúcich rokov. O čosi lepšie dopadli včely ôsmich členov s tristo sedemdesiat osem včelstvami, ktorí vykočovali na agát, a vracajúc sa odtiaľ aj na malinu ... Tí čo ostali doma vytáčali len dva či tri razy, kým pravidelný štandard bol v minulosti štyri až päť krát. Hlavou príčinou takéhoto javu bola rozkolísanosť atribútov vplyvajúcich na znášku – včasnejší rozpuk kveteny oproti postupu včelstiev do požadovanej sily. Erudovaný výklad tohto javu podal skúsený včelár Peter Karabel – takto predseda ZO, ale aj človek s ďalšou vzácnou vlastnosťou a fortieľom včelárenia (o ktorej bude ešte reč v záverečnej časti tohto článku).

“V dnešnej poľnohospodárskej zmenenej krajine sa včelárstvo nachádza pod tlakom ekologických a klimatických zmien, ktoré ochudobňujú prirodzenú včeliu pastvu (pripočítajúc k tomu aj zdegradovanú biodiverzitu) tak na začiatku, ako aj na vrchole včelárskej sezóny. V dôsledku intenzívnej chemickej ochrany kultúr nastáva nesúlad medzi fenologickými fázami včelomilných rastlín a na-

Krajina pri Mošovciach, foto Pavol Borodovčák

rastaním sily včelstiev. Spomaľuje sa ich jarný rast a bez výraznej pomoci včelára sa len oneskorene dostávajú do produkčnej kondície. Výsledkom sú nielen nižšie medné výnosy, ale aj nežiadúce rojenie a nutnosť prikrmovania. Napríklad pamätajú časy keď v termíne okolo sv. Anny, sa veru v medomete až bortili plásty preťažené medom!

V otázke zdravotného stavu a hygieny včelstiev majú tunajší včelári úplne jasno. Sú nesmierne disciplinovaní; ôsmi dôverníci spolupracujú s veterinárnou službou, vykonávajú jarné prehliadky, čo im dáva záruku dobrých výkonných rodín a navyše, možno povedať, že **hlavne** rešpektujú imperatív svojho pôsobenia – teda územia, kde sa nachádza ich pýcha – šľachtiteľská stanica v

garancii Výskumného ústavu včelárskeho v Liptovskom Hrádku a poverenej plemenárskej organizácie. Pričinil sa o to, pán Peter Karabel, ktorý vyšľachtil pôvodnú včeliu matku vhodnú pre stredné zemepisné pásmo – okolo 500 m. n. Táto včelia kráľovná je zapísaná v chovateľskom registri po menom „MOŠOVČIANKA“. S takýmto honorom pre hornoturčiansku lokalitu, domáci včelári vrele súhlasia, aj keď im to trochu sťažuje život, ktorý spočíva zachovávaní sterilného prostredia v okruhu 5 kilometrov od sídla výskumnej stanice. Keďže sú ich včelnice rozptýlené na území štrnástich obcí (míňajúc tak spomínané šľachtiteľské centrum) odznela na schôdzi aj požiadavka rozšíriť počet veterinárnych dôverníkov na jedenásť.

Čo nové v Magna Via?

MAGNA VIA – hymna

Magna Via naša pýcha, históriou cesta dýcha
časť Európy dávno spája, nové obzory otvára.
Išli po nej dávni králi, obchodníci, kniežatá –
dnes to nie je cesta prašná, ale cesta bohatá.

Históriu nám odkrýva, ako to vo svete býva
Pamätníky, mílniky, koče, vozy, koníky.
Hory, hrady, jaskyne, folklór a pivnice
Magna Via – cesta krásna, vždy Vás chyťí za srdce.

Od Viedne cez Bratislavu, si tá cesta razí slávu
mestá spája zlatou niťou už dlhých päť storočí.
Krásu Tatier odkryje nám a ukáže pred oči
Potom sa však náhle na juh rozšafne otočí.

Ukáže aj krásu inú – povedie cez Ukrajinu
Krásne cesta trochu iná vedie až do Debrecína.
Cesta dlhá všetko spája a ľudia ju milujú
unavení – poučení ukončia ju v Sibiu.

Podme po nej, potešme sa –čo môžeme poučme sa.
História naša matka, Magna Via nie je krátka.
Dá sa na nej veľa zažiť, spoznať a poučiť
Históriu našu krásnu užitočne využiť.

Autor textu a hudby: Ing. Jozef Garlík, PhD., Magna Via o.z.

<http://www.magnavia.eu/clanky/o-ceste-magna-via/99-hymna-magna-via>

Hymna Magna Via v podaní spevokolu „Soľničky Zeme“ z Evanjelického cirkevného zboru ECAV
Necpaly – Žabokreky, hudobné aranžmán a nahrávka: Róbert Mankovecký, RM- Records:

Hlavné problémové oblasti riadenia a čerpania fondov EÚ

Poslankyňa Národnej rady SR Veronika Remišová a poslanec Európskeho parlamentu Branislav Škripek zorganizovali 11.5.2017 v zasadačke NR SR seminár „Hlavné problémové oblasti riadenia a čerpania fondov EÚ“.

K diskusným okruhom:

Hlavné príčiny pomalého čerpania eurofondov na Slovensku- Kľúčové problémy efektívneho manažmentu eurofondov na Slovensku. Hlavné prekážky väčšej efektivity jednotlivých výziev a projektov pre rozvoj krajiny

Vystúpili rečníci:

Peter Pellegrini, predseda vlády SR pre investície a informatizáciu, poukázal na najväčšie systémové problémy eurofondov a riešenia, ktoré pripravuje vláda.

Ján Hrgaš, výkonný riaditeľ Slovensko Digital, poukázal na najväčšie problémy IT tendrov.

Peter Rusnák, predseda Vidieckeho partnerstva Banskobystrického kraja, poukázal na Eurofondy na vidieku a problémy miestnych komunít,

Milan Muška, výkonný podpredseda ZMOS, poukázal na Problémy čerpania eurofondov na úrovni miest a obcí.

Dušan Sloboda, analytik Konzervatívneho inštitútu, rozobral otázku „Sú eurofondy systémovým nástrojom na riešenie problémov regiónov?“

V druhý panel Riešenia na zlepšenie efektivity využívania fondov EÚ sa venoval diskusným okruhom:

- Opatrenia a zmeny potrebné na dosiahnutie efektívnejšieho využívania eurofondov v prospech krajiny,

- Zlepšenie kontrolných a sankčných mechanizmov na obmedzenie najčastejších sa vyskytujúcich problémov a korupcie pri čerpaní eurofondov,
- Príprava na programové obdobie po r. 2020,

Vystúpili rečníci:

Dušan Chrenek, vedúci Zastúpenia Európskej komisie v SR, poukázal na Nástroje na efektívnejšie využívanie eurofondov z pohľadu Európskej komisie.

Ján Fidrmuc, generálny riaditeľ Inštitútu pre stratégie a analýzy, poukázal na Fakty, problémy a výzvy o Eurofondoch v nových členských krajinách.

Peter Kremský, výkonný riaditeľ Podnikateľskej aliancie Slovenska, poukázal na Prístup malých a veľkých podnikateľov k eurofondom – aké najväčšie zmeny v eurofondoch by podnikatelia zaviedli po roku 2020.

Andrea Hradiská, predsedníčka Miestnej akčnej skupiny okresu Levoča, poukázala na Riešenia pre lepší rozvoj vidieka.

Matej Hruška, analytik Nadácie Zastavme korupciu, rozobral Kde vidí mimovládny sektor priestor na zužovanie korupcie.

Ako účastníčka seminára konštatujem ako aj z vystúpení všetkých zúčastnených vyplynulo, že k čerpaniu eurofondov treba na každej úrovni pristupovať zodpovedne.

Kam kráčaš, Agrokomplex?

Programy slovenského vidieka, trendy ďalšieho vývoja v agrozozorke a na vidieku

Na danú tému zorganizoval v dňoch 16.- 17. mája 2017 seminár Slovenský zväz vidieckej turistiky a agroturistiky v spolupráci s Neziskovou organizáciou rozvoja vidieckej turistiky v Modre.

Pred rokom 1990 pracovalo v slovenskom AGROKOMPLEXE viac ako 360 tisíc pracovníkov, v súčasnosti okolo 55 tisíc. Najdôležitejším partnerom miestnej územnej samosprávy na vidieku boli jednotlivé roľnícke družstvá a štátne majetky, ktoré vytvárali pracovné príležitosti, starali sa o životné podmienky vidieckeho obyvateľstva, najmä podporovali rozvoj občianskej a technickej vybavenosti obcí a infraštruktúry vidieka.

Cieľom seminára bolo predstaviť účastníkom súčasné premeny slovenského vidieka, najmä prínosy vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky k rozvoju obcí. Na seminári sa rozoberali aj aktuálne problémy výrobcov slovenských potravín a podmienky ich umiestnenia na trhu prostredníctvom

obchodných refazcov. Účastníci sa oboznámili s výsledkami strednodobej analýzy vývoja poľnohospodárstva na Slovensku v porovnaní s vývojom v ostatných krajinách V4 a v Rakúsku a tiež s pohľadmi na efektívnosť hospodárenia rodinných hospodárstiev a veľkovýrobných podnikateľských foriem. Ťažisko seminára tvorili príspevky, v ktorých sa prezentovali poznatky a skúsenosti z rozvoja vidieckych obcí a riešenia sociálnych problémov obyvateľov vidieka napríklad spojených s dochádzkou do práce a jej vplyvom na rodinný život. Účastníci seminára sa oboznámili s realizáciou Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 a získali poznatky o možnostiach čerpania podporných finančných prostriedkov z Európskych štrukturálnych a investičných fondov v programovom období 2014 – 2020 so zameraním sa na realizáciu úspešných projektov

obnovy vidieka a agrokomplexu na Slovensku.

Na seminári sa zúčastnili starostovia, agropodnikatelia, pedagógovia, zástupcovia neziskového sektora ako aj významné osobnosti slovenského poľnohospodárstva a vidieckeho priestoru na Slovensku. Svojimi príspevkami poukázali na potrebu spolupráce verejného sektora, neziskového sektora a podnikateľov pri zlepšovaní životných podmienok a zamestnanosti obyvateľov slovenského vidieka.

Odborný garant seminára doc. Ing. Gejza Blas, CSc. zhodnotil minulosť, súčasnosť a budúcnosť slovenského poľnohospodárstva a porovnal ho s vývojom v krajinách V4. Konštatoval, že po vstupe do EÚ malo poľnohospodárstvo týchto krajín v mnohom podobný vývoj, avšak Slovensko v produktivite sektora výrazne zaostáva. Na jeho vystúpenie nadviazala Ing. Jarmila Halgašová, riaditeľka Potravinárskej komory Slovenska, ktorá sa zamerala na aktuálne problémy výroby a predaja slovenských potravín v obchodných refazcoch. Ing. Ladislav Lysák, DrSc., predseda NEZES, prezentoval závery z kolokvia odborníkov v agrozozorke k aktuálnym problémom, kde zdôraznil najmä ochranu pôdy pred špekulantmi, developermi a predajom zahraničným podnikateľom. PhDr. Stanislav Buchta CSc. prezentoval poznatky zamerané na premeny slovenského vidieka za štvrtstoročie na Slovensku.

Viac ako 40 účastníkov seminára si pozorne vysluchalo vystúpenie Ing. Jany Juhászovej z MPaRV SR o realizácii Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020, ktorá informovala o vyhlásených a pripravovaných výzvach. Vystúpenia o vyhlásených výzvach doplnila Ing. Lucia Šífel z IPC TSK. Starostovia obcí a podnikatelia pripomenuli potrebu zníženia administratívnej náročnosti podávania projektov

a väčšej transparentnosti ich schvaľovania. O konkrétnych skúsenostiach vo vidieckom rozvoji hovorila starostka obce Spišské Tomášovce Mgr. Zuzana Nebusová, držiteľka štátneho vyznamenania Rad Ľudovíta Štúra III. triedy za mimoriadne zásluhy a rozvoj v oblasti územnej samosprávy. Skúsenosti vo vidieckej turistike a agroturistike na Slovensku pri hospodárskom a sociálnom rozvoji obcí prezentovali Ing. Juraj Kerekeš, osobnosť cestovného ruchu SR a Ing. František Mach CSC., čestný predseda SZVTA. Vystúpenie svojimi skúsenosťami z praxe vhodne doplnil Ing. Vojtech Tlčík, PhD. z Podkylavy. O pracovnej mobilite na slovenskom vidieku hovorila Ing. Mária Behanovská, predsedníčka Vidieckeho parlamentu SR.

V rámci seminára sa uskutočnila i panelová diskusia na tému „Ako byť úspešný v súčasnom podnikaní na slovenskom vidieku?“ Moderátorom bol exminister Ing. Vladimír Chovan. V panelovej diskusii vystúpili držiteľia štátnych vyznamenaní udelených prezidentom Slovenskej republiky, ocenení agropodnikatelia v TOP AGRO, pedagogickí a vedeckí pracovníci z oblasti agrozozoru a agrolesníctva, zástupcovia riadiacich inštitúcií zameraných na poľnohospodárstvo a obchod a účastníci rozvoja slovenského poľnohospodárstva. Ing. Jaroslav Jankovič CSC. z NLC hovoril na tému „Agrolesníctvo a jeho potenciál pre skvalitnenie agrárnej produkcie a rozvoj vidieka“. O problémoch rozvoja malokarpatského regiónu referoval starosta obce Píla a predseda ZMO malokarpatského regiónu Ing. PhDr. Mgr. Radoslav Mičunek, PhD. Na príkladoch úspešných podnikateľov a starostov na slovenskom vidieku boli prezentované a dokumentované možnosti využitia ekonomického, prírodného a ľudského potenciálu v ďalšom efektívnom rozvoji slovenského vidieka. O skúsenostiach z podnikania vo vinohradníctve a o optimálnej veľkosti poľnohospodárskych podnikov hovoril PhDr. Eduard Šebo. Diskusiu o budúcnosti agrozozoru obohatil Ing. Viktor Meszáros.

Účastníci seminára si pripomenuli i významnú osobnosť Ing. Jána Janovica, CSC., ministra, vedca, organizátora a autora publikácie „Kam kráčaš agrokompex?“. Ing. Ján Janovic bol ministrom pôdohospodárstva SR v rokoch 1969-1986, kedy Slovensko bolo sebestačné v potravinách a patrilo k technologicky najvyspelejším poľnohospodárskym producentom v Európe. Osobnosť Jána Janovica priblížil jeho niekdajší spolupracovník Ing. Peter

Baco, PhD., exminister a exposlanec Európskeho parlamentu. Motto Jána Janovica bolo „Kde nie je vyspelý vidiek, nie je ani vyspelý štát“, čo vo svojich vystúpeniach zdôraznili viacerí účastníci seminára, Ing. Zoltán Černák, Ing. Štefan Stančík, PhD. a ďalší.

Organizátori pripravili pre účastníkov seminára exkurziu do vybraných organizácií v Modre, hlavnom meste vína, ako napríklad ELESKO WINE PARK, Hotel MAJOLIKA, Múzeum L. Štúra,

Galéria Ignáca Bizmayera v Modre. Modranskí vinári zo spolku VINCÚR pripravili pre hostí ochutnávku regionálnych produktov, ocenených malokarpatských vín. Hostitelia z penziónu HARMÓNIA predstavili hosťom biozáhradku, športový a ukážkový parkový prírodný areál so snečnými kolektormi. Mgr. Katarína Bencová z TIK Modra informovala prítomných o realizovaných projektoch v meste.

Účastníci seminára odporúčajú štátnym orgánom, predstaviteľom miestnych územných samospráv a mimovládny neziskovým organizáciám venovať zvýšenú pozornosť rozvoju poľnohospodárstva a vidieka formou aktívneho dialógu, spájania a investovania. Upozorňujú na potrebu vytvárania stimulov pre mladých ľudí a ich podnikateľské i nepodnikateľské subjekty tak, aby zostali ľudia na vidieku bývať, pracovať a zakladať si rodiny. Významne podporujú prijatie Memoranda partnerstva potvrdeného dňa 10. 5. 2017 medzi vládou SR, Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR a Združením miest a obcí Slovenska zameraného na rozvoj vidieka s uplatnením implementácie stratégie CLLD (Comunity Led Local Development - Miestny rozvoj vedený komunitou) v objeme až do výšky 60 mil. €. Vidiecky priestor vytvára podmienky na zachovanie tradičného a typického osídlenia vidieka podľa miestnych zvyklostí a naplňaní krajinotvorných a ekologických funkcií dediny a pre lepšie zhodnotenie poľnohospodárskej produkcie. Významné je vytvoriť podmienky pre priamy predaj poľnohospodárskych produktov priamo z dvora roľníka a vytvorenie miestnych a regionálnych trhov potravín, čo je bežne zaužívané vo vyspelých krajinách. Dôležitým faktorom je udržiavanie miestnych tradícií a zvyklostí, ktoré sa v jednotlivých slovenských regiónoch historicky zachovávali, čím sa vidiek stáva atraktívnejším pre obyvateľstvo i návštevníkov Slovenskej republiky.

GEMERSKÉ REGIONÁLNE ZDRUŽENIE VLASTNÍKOV NEŠTÁTNÝCH LEŠOV
Šafárikova č. 71, 048 01 Rožňava

Rožňava 31.7.2017
Stanovisko GRZVNL k tlačovej správe MŽP SR

Zmeňme ochranu prírody na udržateľnú

„L. Sólymos:

Zodpovednejšie zaobchádzanie so stromami je nevyhnutné.

Minister navrhne Národnú dohodu o strome. Jej cieľom bude lesné hospodárstvo zmeniť na trvalo udržateľné.“

Gemerské regionálne združenie vlastníkov neštátnych lesov je prekvapením postojom Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, ktorým minister životného prostredia p. L. Sólymos prezentoval verejnosti zábery rezortu životného prostredia o „návrhu Národnej dohody o strome“. Vyjadrenie, podľa ktorého rezort životného prostredia chce „lesné hospodárstvo zmeniť na trvalo udržateľné“ je zárajúce predovšetkým z toho dôvodu, že prezentuje predovšetkým záujmy ochranných orientovaných skupín, ktorých rozdoch na Slovensku je badateľný relatívne krátkodobý, avšak s jasným ekonomickým kontextom a cieľom získania zdrojov financovania tzv. Ochranných opatrení. Vyjadrenie je pre nás prekvapujúce aj preto, lebo práve rezort životného prostredia prostredníctvom uplatňovaním zákazov výkonu činnosti, využívajúc pritom ustanovenia všeobecnej ochrany prírody, vážnym spôsobom obmedzuje vlastnícke práva a vytvára predpoklad pre poškodzovanie zložiek životného prostredia veľkého rozsahu. Prekvapujúce preto, lebo obmedziť vlastnícke práva možno len na základe zákona a za náhradu, avšak v prípade obmedzení vlastníckych práv podľa ustanovení všeobecnej ochrany prírody právna úprava v oblasti ochrany prírody s náhradou v takýchto prípadoch nepočíta. Prekvapujúce preto, lebo dnes tak ospevované Karpatské

bukové pralesy, zaradené do zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO, sú predmetom diskusii, článkov a reportáží o tom, ako vlastníci lesov negatívne ovplyvňujú stav týchto pralesov, pričom pravda je niekde inde. Do nominačného projektu Karpatských bukových pralesov boli zaradené lesy, ktoré charakter pralesa nikdy nemali a teda ani nemali do nominačného projektu byť zaradené. Toto je charakteristika našej ochrany prírody, bezprecedentné presadzovanie úzko skupinových záujmov, neuvážené obmedzovanie tradičných foriem obhospodarovania, obmedzovanie vlastníckych práv bez rešpektovania povinnosti poskytnutia odpovedajúcej náhrady, uplatňovanie rozsiahlych obmedzení vedúcich v konečnom dôsledku ku vzniku rozsiahlych a vo väčšine prípadov bagatelizovaných škôd a dôsledkov na ostatné zložky životného prostredia.

A tak, ak vrcholní predstavitelia rezortu životného prostredia hodnotia našu prírodu ako zachovalú s vysokou prírodoochrannou hodnotou, akosi zabúdajú v rámci svojich úvah vziať do úvahy aj skutočnosť, že to nie je výsledok ich práce, ani výsledok pôsobenia samozvaných ochranných zoskupení, ale výsledok činnosti mnohých generácií pred nami. Pán minister, vystupujúci v pozadí s rozpadnutými vysokohorskými smrečinami Tatier, volá po udržateľnom spôsobe hospodárenia v le-

ING. JÁN LACH, PREDSEDA VV GRZVNL

ilustračné foto, Pavol Borodovčák
.....

soch, pričom akosi zabúda, že tento spôsob sa na Slovensku dlhodobo uplatňuje, dôsledkom čoho je práve vyššie spomínaná zachovalosť lesných spoločenstiev.

Pán minister volá po zmenách v lesnom hospodárstve, avšak na zmeny v oblasti ochrany prírody akosi zabúda. Toto všetko je zarážajúce aj preto, že zmeny v lesnom hospodárstve predstavuje rezort, ktorý presadzuje zábery ochrany prírodných hodnôt Slovenska neudržateľným spôsobom. Spôsobom, ktorého cieľom nie je hľadanie systémového riešenia ochrany prírody, ale uplatňovanie zákazov a obmedzení vlastníkov nad rámec skutočnej potreby. Spôsobom maximalizácie rozsahu a intenzity obmedzení tradičných foriem obhospodarovania, často bez zohľadnenia dopadov na predmet ochrany.

Sme presvedčení, že pán minister v dobe, kedy volal po „zodpovednejšom zaobchádzaní so stromami“, nedisponoval komplexnými, dostatočnými a správnymi informáciami o tom, čo prezentuje, alebo bol a je pracovníkmi ministerstva nepravdivo a neodborne informovaný. Veď prvoradým záujmom vlastníka je svoj les zveľaďovať a zabezpečiť prosperitu a to nielen krátkodobo pre seba, ale aj pre svoje deti a v prípade lesa aj vnukov.

Vážený pán minister, práve z vyššie uvedených dôvodov sa Vás dovoľujeme informovať o nasledovných skutočnostiach.

Naši predkovia hospodárili v lesoch udržateľne a rozumne, s vedomím riadneho hospodára zodpovedného za svoje konanie. A ich potomkovia v tom pokračujú aj v súčasnosti. Lesnícke školstvo na svete vzniklo na našom území v Banskej Štiavnici a učili sa tam študenti z celej Európy. V tomto období si pripomíname 300-é výročie Márie Terézie - tej panovníčky, ktorá nielen vládla, ale založila aj základy starostlivosti o lesy a krajinu a jej obyvateľov.

Stáročia, a aj v súčasnosti, vlastníci lesov vrátane správcov lesných pozemkov vo vlastníctve štátu sa o lesy starajú takým spôsobom a v takom rozsahu, aby sa zachovala ich biologická rozmanitosť, odolnosť, produkčná a obnovná schopnosť, životnosť a schopnosť plniť funkcie lesov. Ako produkčné tak aj mimoprodukčné vrátane ekologických a spoločenských a v rámci týchto aj jednej z nich a to prírodoochrannej funkcie. Nie jedinej, avšak jednej z viacerých. A nič nepoškodili, nezničili. Dôkazom je fakt, že sú zachované a krásne, vysoko hodnotné. Tieto lesy im dávajú a dávajú robotu, živia ich. A vlastníci lesa, naši občania, nie sú primitívni obmedzenci, ktorí si zničia to, čo ich živí! Princíp udržateľnosti v hospodárení sa najjednoduchšie vysvetľuje na princípe hospodárenia v lese: „**Vyrábať môžeš len toľko, koľko ti prirastie.**“

Zodpovednejšie zaobchádzanie so stromami

Vedenie GRZVNL požadovalo bezvýsledne o pracovné stretnutie rezort životného prostredia, na ktorom by kompetentne ponúкло návrh na „Národnú dohodu zmeny ochrany prírody na udržateľnú“. Na udržateľnú pri rešpektovaní trvalo udržateľného obhospodarovania lesov prostredníctvom programov starostlivosti o lesy, udržateľnú pri uplatňovaní pravidiel a zásad definovaných a schválených v programoch starostlivosti o chránené územie. Teda nie na základe pocitov, dojmov, či presadzovania osobných alebo úzko skupinových záujmov, ale na základe jasných pravidiel stanovených dokumentáciou ochrany prírody.

Lesy na Slovensku pokrývajú viac ako 2 mil. ha a predstavujú nenahraditeľný obnoviteľný zdroj plniaci celú škálu funkcií ako drevo produkčnú, tak aj nedrevného charakteru a to predovšetkým vďaka odbornej, trvalej a plánovitej starostlivosti o ne. Táto starostlivosť, postupy a metódy, sú uznávané na medzinárodnej úrovni najvyspelejšími krajinami disponujúcimi veľkým potenciálom lesov a Slovensko z hľadiska lesného hospodárstva patrí k lesnícky vyspelým krajinám.

Ak rezort životného prostredia hovorí o „prístupoch pri spravovaní o lesoch“ ako o „ochranárskom“ a „lesníckom“, tak práve takéto členenie považujeme za veľmi nebezpečné a tendenčné predovšetkým z pohľadu schopnosti vytvárania podmienok pre plnenie všetkých požadovaných ekosystémových služieb odvodených priamo a nepriamo od lesa. Historicky budovaný prístup k manažmentu lesov vychádza zo zásady udržania schopnosti lesov plniť ekologické, spoločenské a produkčné funkcie lesov v intenciách trvalo udržateľného hospodárenia. Je neoddiskutovateľné, že starostlivosť o lesy musí byť a je orientovaná na uspokojenie požiadaviek súčasnej generácie a podmienok, kedy budú schopné trvalo plniť požiadavky budúcich generácií. A to pri rešpektovaní vyváženého plnenia sociálnych, environmentálnych a ekonomických aspektov rozvoja spoločnosti. Odborná starostlivosť o lesy je historicky budovaná a uplatňovaná plánovitým spôsobom, teda nie spôsobom svojvoľnosti a nerešpektovania demokratických pravidiel správania sa. Ak sa stretávame s hodnotením Slovenska ako krajiny s vysokou úrovňou lesného prostredia a jeho zachovalosti, ako výsledku činnosti mnohých generácií, až neuveriteľne infantilne vyznieva presadzovanie názorov tzv. „ochranárov“, ktorí sa tvária, že všetko, čím Slovensko disponuje v oblasti ochrany prírody, je výsledkom len ich činnosti za cca 15 (20) rokov. Počas týchto rokov prostredníctvom ochrany prírody si len a len zabezpečili svoje nemalé ekonomické záujmy. Ich vyjadrenia a požiadavky však zámerne nerešpektujú historické súvislosti hospodárenia vlastníkov lesa na Slovensku, ako jednej z rozhodujúcich podmienok zachovania tradičných foriem života vo vidieckej krajine. (Poznámka: štátne lesy hospodária len cca 90 rokov a v roku 1945 hodovali len na cca 330 tisíc ha).

Za úplne nepravdivé, účelové a úmyselne zavádzajúce považujeme tvrdenie rezortu životného prostredia o tom, že súčasné lesné hospodárstvo na Slovensku nie je trvalo udržateľným nástrojom starostlivosti o naše lesy. Lesné hospodárstvo, ktorého existencia a fungovanie je základným nástrojom udržania rozvoja vidieka a tradičných foriem hospodárenia, nemožno zneužívať ako nástroj na uspokojovanie požiadaviek vybraných záujmových skupín a tieto záujmy povyšovať nad záujmy stabilizácie a udržateľného rozvoja vidieckej krajiny. Ľudia na slovenskom vidieku a vlastníci lesov sa musia vyrovnávať s mnohými obmedzeniami a požiadavkami, ktoré v záujme plnenia funkcií lesov, ako verejnoprospešného záujmu, musia rešpektovať a rešpektujú. Alebo niekto považuje za úplne nepodstatné, že pri starostlivosti o svoj majetok musia zabezpečiť, aby ich lesy plnili funkciu pôdoochrannú, vodoochrannú, klimatickú, zdravotnú, kultúrnu, rekreačnú či prírodoochrannú? Nepáči sa nám, že občania Slovenska majú právo využívania lesov verejnosťou? Máli sa nám, že v podstate ktokoľvek môže chodiť do lesa a čerpať z jeho nenahraditeľných funkcií? A že pri tom všetkom výrazne vstupujeme a obmedzujeme vlastnícke práva a oprávnenia vlastníkov a správcov? Prišiel čas, kedy si to všetci musíme uvedomiť. Tak, ako si uvedomujeme, že za nákup v obchode treba zaplatiť, tak si musíme uvedomiť, že aj vlastníci a správcovia lesov robia všetko preto, aby sme mohli využívať funkcie lesov v celej svojej rozmanitosti a že to niečo stojí.

Od pána ministra oprávnené očakávame, že hodnoverne uverejní informáciu, v ktorých lesnícky vyspelých západných štátoch Európy si dovoľia to, čo ním a jeho predchodcami riadený rezort životného prostredia prostredníctvom ochrany prírody na Slovensku – obmedziť vlastnícke práva bez súhlasu vlastníka a bez vopred zaplatenej refundácie majetkových strát.

Je absurdné a neprijateľné, keď niekto kritizuje slovenské lesníctvo za to, že jeho snahou je minimalizácia negatívnych dopadov pôsobenia škodlivých činiteľov - či už vetra, snehu alebo človeka. Je prinajmenšom neuvážene a nedostatočne predvídavé uplatňovať a presadzovať ochranu procesov (bezzásahovosť) pred aktívnou ochranou, teda

ilustračné foto, Pavol Borodovčák

ochranou chrániacou to, čo je vzácné a čo ochranu vyžaduje. A ak sa ktokoľvek dá odfotiť vo Vysokých Tatrách s pozadím Tichej doliny či Kôprovej doliny, musí si uvedomiť, že stav, ktorý tam momentálne je, je stavom bez tatranských čučoriedkových lesov, stavom s chradnúcimi limbovými lesnými porastmi, stavom bez posledných zvyškov tatranských smrekových pralesov. Stavom, ktorý je dôsledkom uplatňovania bezzásadového režimu zakazujúceho vykonávanie akýchkoľvek opatrení na zabránenie negatívneho pôsobenia škodlivých činiteľov v lesoch, dokonca zakazujúceho aj vykonanie opatrení na zabránenie deštruktívnych procesov smerujúcich k zániku predmetu ochrany. Kto a kedy bude zodpovedať za škody, ktoré vznikli štátu, súkromným vlastníkom lesov a všetkým občanom Slovenska za to, že dnes už Tatry nie sú klimatickými kúpeľmi? Ako si vysvetliť, že tí, ktorí dnes upozorňujú na dôležitosť protipovodňovej ochrany, neumožnili

vyčistenie korýt potokov od popadaných stromov po vetrovej kalamite na Podbanskom, Štrbskom plese, Vyšných Hágoch, Smokovcoch či Tatranských Matliaroch? Neuvedomuje si tu nikto fakt, že práve zatarasenie potokov akýmikoľvek prekážkami je prvým predpokladom pre vybreženie vody z koryta a následné záplavy? Zdá sa, že nie. Skôr vadí nový les, ktorí vzniká rukou človeka s cieľom plnenia funkcií pre všetkých, teda pre verejnosť, vlastníkov a prírodu. Cieľom ochrany prírody nemôže byť chrániť prírodu samu pre seba, ale chrániť prírodu tak, aby sa zachovalo prírodné dedičstvo a zároveň zabezpečilo vyvážené plnenie sociálnych, environmentálnych a ekonomických aspektov rozvoja, teda trvalo udržateľného rozvoja slovenského vidieka.

Z vystúpenia ministra životného prostredia je vidno, že viaceré údaje, ktoré mu boli poskytnuté, sú tendenčné a pán minister sa ani neunúval si

ich overiť. Veď hovoriť o tom, ako treba „posilniť pozíciu štátnych ochranárov pri schvaľovaní programov starostlivosti o lesy“ môže len niekto, kto buď nedisponuje dostatočnými informáciami, alebo tieto sú mu zamlčané a nepozná postupy vyhotovovania a schvaľovania programov starostlivosti o les. Orgány štátnej ochrany prírody a krajiny majú v celom procese nadštandardné postavenie, neporovnateľne väčšie ako vlastníci lesa.

Majú právo zúčastňovať sa prieskumov vykonávaných pred samotným vyhotovovaním programov starostlivosti o lesy, záväznými stanoviskami uplatňujú svoje pripomienky a požiadavky a pred schválením opätovne záväzným vyjadrením kontrolujú spôsob a zapracovanie svojich požiadaviek. Prečo kompetentní na rezorte životného prostredia nevidia a nevidia, že orgány štátnej správy ochrany prírody navrhujú opatrenia, ktoré nemajú žiadnu väzbu na programy starostlivosti o chránené územia? Asi preto, lebo tieto v drvivej väčšine prípadov chýbajú, alebo preto, lebo tento stav im vyhovuje v presadzovaní neodborných a osobných záujmov. Prečo v mnohých prípadoch orgány štátnej správy preberajú vyjadrenia štátnej ochrany prírody a mimovládnych ochranárskych združení, ktoré vo väčšine prípadov nedisponujú vlastníkmi právami k dotknutým lesným pozemkom, bez toho, aby tieto boli v súlade s programami starostlivosti o chránené územia? Sme presvedčení, že je to z toho dôvodu, že presadzovanie mnohých neopodstatnených a neodôvodniteľných požiadaviek má za cieľ potvrdiť oprávnenosť existencie subjektov, ktoré ich navrhujú. A tieto subjekty majú z toho ním nikým nekontrolovaný finančný ošoh. Všetko toto ich živí a veľmi dobre.

Kto má záujem na presadzovaní bezzásahovosti? Vlastníci určite nie, podobne ako aj vlastníci všade okolo vo vyspelých demokraciách, ak v dôsledku pôsobenia škodlivých činiteľov v lesoch dôjde k poškodeniu lesa, chcú zhodnotiť to, čo les dáva a vytvoriť podmienky na obnovu jeho potenciálu. To však neznamená, že nechcú riešiť „bezzásahovosť“ tam, kde to má zmysel a opodstatnenie. Podobne ako u nás, nechcú riešiť ochranu procesov vedúcich k deštrukcii a rozvratu prostredia.

Všetky lesy na Slovensku sú obhospodarované podľa dokumentácie ochrany prírody, podľa programov starostlivosti o les. Takéto niečo neexistuje vo viacerých štátoch EÚ. Znie to ako paradox, ale manažmentové opatrenia ochrany prírody sú, na rozdiel od starostlivosti o lesy, uplatňované bez toho, aby mali oporu v programoch starostlivosti o chránené územia, nakoľko tieto, ako sme uviedli vyššie, neexistujú. Ako si má občan Slovenskej republiky vysvetliť prakticky úplnú absenciu tejto dokumentácie ochrany prírody? Prečo nie sú vypracované stovky programov starostlivosti o maloplošné chránené územia, prečo nie sú vypracované programy starostlivosti o chránené vtáčie územia? A čo doteraz robili tí, pre ktorých je najjednoduchšie dať príkaz na „ochrannú“ likvidáciu? Prečo ochrana prírody takýmto spôsobom uvádza vlastníkov a správcov pozemkov v chránených územiach do neistoty, keď z titulu absencie programov starostlivosti o chránené územia nevidia a nemôžu vedieť podrobnosti o časovej a územnej pôsobnosti mnohých obmedzení? Tieto relevantné skutočnosti ako si ustupujú do úzadia, ich dôležitosť sa vyzdvihuje len vtedy, keď je možné čerpať prostriedky z rôznych zdrojov, predovšetkým z nenárokovateľných zdrojov financovania ochrany prírody. Máme dojem, že práve to je dôkazom, že ide len a len o peniaze a nie o prírodu. Ak však chceme prírodu chrániť reálne, musí byť vytvorený stabilný a udržateľný systém finančného zabezpečenia uplatňovania ochrany prírody a krajiny. Zdroje EÚ sú síce vítaným príspevkom, ale nie sú systémovým riešením financovania ochrany prírody na Slovensku.

Vlastníci lesa oprávnené žiadajú ministra životného prostredia „Zmeňme ochranu prírody na udržateľnú, s jasnými pravidlami, nástrojmi jej uplatňovania, aktívnym prístupom a predovšetkým spoluprácou s vlastníckmi, správcami a obhospodarovateľmi pozemkov v chránených územiach“. Vieme, že sme schopní Vám plnohodnotne byť nápomocní. Riešte poradenstvo vlastníkom lesov a nie najmä byrokratické komplikovanie života, ktoré spôsobuje aj nezáujem o takýto majetok a potom dochádza v niektorých prípadoch aj k jeho krátkodobému zneužitiu. Dôkazom toho je, že doteraz žiadne lesy vlastníci si nezničili, dokázali to aj v minulosti bez samozvaných bezzemkov „ochranárov“.

Získame 3 milióny na ovocie, zeleninu a mlieko na školách

Vyššie tri milióny eur dostane Slovensko prostredníctvom nového programu EÚ na podporu konzumácie mlieka, ovocia a zeleniny na školách. Program začína platiť od 1. augusta a začne sa realizovať v celej Únii od prvého dňa školského roka 2017/2018.

Cieľom nového programu, ktorý zlúčil dva predošlé – program na podporu konzumácie ovocia a zeleniny a program na podporu konzumácie mlieka – do jednotného právneho rámca, je podporovať zdravé stravovacie návyky u detí distribúciou ovocia, zeleniny a mliečnych výrobkov a tiež za pomoci osobitných vzdelávacích programov na zvýšenie povedomia žiakov o dôležitosti správnej výživy.

Doterajšie programy v minulom roku znamenali prínos pre 20 miliónov detí v Únii. Eurokomisár pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka Phil Hogan v dnešnej správe pre médiá uviedol, že hoci je účasť na jednotnom programe nepovinná, všetkých 28 členských štátov sa v školskom roku 2017/2018 zapojí do tejto iniciatívy.

Z 250 miliónov eur, ktoré EÚ vyčlenila na financovanie tohto programu v nadchádzajúcom školskom roku, je približne 150 miliónov eur vyčlenených na ovocie a zeleninu a 100 miliónov eur na mlieko. Slovensko z tejto sumy na ovocie a zeleninu získá 2.185.291 eur a na podporu konzumácie mlieka sumu 1.020.425 eur.

Komisár Hogan upozornil, že vďaka tomuto programu EÚ poskytne cennú podporu miliónom európskych žiakov a tisíckam poľnohospodárov vo všetkých členských štátoch.

„Táto podpora sa v posledných rokoch ukázala byť obzvlášť dôležitá pre poľnohospodárov a vďaka zvýšenému objemu financovania sa zvýši aj jej hodnota,“ zhodnotil situáciu komisár.

V praxi to znamená, že deťom v školách sa bude prioritne podávať čerstvé ovocie, zelenina a konzumné mlieko. Distribuovať sa môžu aj spracované výrobky, ako sú polievky, ovocné kompóty, džúsy, jogurty a syr, ak to schvália vnútroštátne zdravotnícke orgány. Nepovoľuje sa však žiadny pridaný cukor, soľ a tuk, okrem prípadu, že vnútroštátne zdravotnícke orgány ich povolia v obmedzenom množstve. Členské štáty samy rozhodujú o konkrétnej podobe programu, čiže o tom, aké tematické vzdelávacie opatrenia a iné poľnohospodárske výrobky chcú doň začleniť. Majú tiež možnosť doplniť pomoc EÚ na financovanie programu o vnútroštátnu pomoc.

Slovenskí spotrebitelia dôverujú najviac domácim potravinám

Takmer 60 percent spotrebiteľov považuje slovenské potraviny za kvalitnejšie ako zahraničné. Dôvodom sú čerstvosť a prísnejšia kontrola. Napriek tomu počet vystavení slovenských výrobkov v obchodoch dosiahol len 37%. Hoci záujem je vysoký, obchodné reťazce ich ponúkajú oveľa menej.

„Slovenské potraviny máme plne pod kontrolou doslova od farmy až po regály v obchodoch. Vďaka tomu, že potraviny nemusia cestovať stovky kilometrov, sú aj čerstvejšie,“ vyhlásila Gabriela Matečná, ministerka pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR.

Podľa reprezentatívneho prieskumu verejnej mienky, ktorý pre Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka (MPRV SR) vypracovala agentúra A.K.O., považuje 59% opýtaných slovenské potraviny za kvalitnejšie ako zahraničné a 25% za rovnako kvalitné. Najčastejším dôvodom uvádzajú čerstvosť (48%) a prísnejšiu kontrolu (41%).

Spotrebitelia vnímajú pôvod slovenských potravín najcitlivejšie pri mäse (59%) a pri mliečnych výrobkoch (50%). „Potravinové škandály ako napríklad prípad s pokazeným brazílskym mäsom, nútia spotrebiteľov, aby boli opatrní. U slovenských výrobkov je garancia bezpečnosti vysoká,“ vysvetlila ministerka Gabriela Matečná. „Firmy z potravinárskeho sektora sa neraz sťažujú, že máme veľmi prísne hygienické normy na potraviny, ale vďaka dobrým kontrolám vieme z predaja veľmi rýchlo stiahnuť nebezpečné výrobky. Bolo to práve Slovensko, ktoré ako prvé upozornilo na problém brazílskeho mäsa.“

Slovenský pôvod za dôležitý považuje u mlieka štvrtina (34%) opýtaných, avšak u mliečnych výrobkov až polovica (50%). Slovenský pôvod vajec za dôležitý považuje 30% respondentov, o niečo menej (22%) u hydiny. 30% uviedlo, že slovenský pôvod je pre nich dôležitý pri nákupe zeleniny, kým slovenské ovocie uviedlo len 19% opýtaných. Pri trvanlivých druhoch potravín je miera dôležitosti slovenského pôvodu v rozmedzí 8 – 14%. Najmenej je slovenský pôvod dôležitý pri pochutinách a nápojoch (alkoholických aj nealkoholických). Len 6% opýtaných uviedlo, že slovenský pôvod ich nezaujíma a nie je dôležitý pri žiadnom druhu potravín.

Dlhodobým cieľom rezortu pôdohospodárstva je zvýšiť podiel slovenských potravín na pultoch reťazcov. Dôvody sú úplne racionálne, podporujeme tým našu ekonomiku, zamestnanosť v regiónoch a najmä vieme ponúknuť spotrebiteľom vysokú kvalitu a čerstvosť. MPRV na podporu predaja slovenských potravín realizuje viacero projektov. Najviditeľnejším marketingovým nástrojom je Značka kvality SK. Tohtoročnou novinkou budú regionálne pulty, vďaka ktorým môžu lokálni producenti potravín dodávať svoje potraviny do obchodov vo vzdialenosti 50 kilometrov

 **náš
vidiek**
1-2/2017

*Všetci sme schopní veľkých vecí, pokiaľ
nás nepremôže strach zo svojej slabosti.*
– PÁPEŽ JÁN PAVOL II.

9 1771359115420 7

